

Kva nå reiseliv?

Situasjonsrapport og moment til prognose for internasjonal turisme i
Norge etter finanskrise i 2008-2009

Rolf Dahl

Avdeling for økonomi og språk

TITTEL Kva nå reiseliv? Situasjonsrapport og moment til prognose for internasjonalt turisme i Norge etter finanskrisa i 2008-2009.	NOTATNR. 2/10	DATO 01062010
PROSJEKTTITTEL	TILGJENGE Open	TAL SIDER 40
FORFATTAR Rolf Dahl	PROSJEKTTLEIAR/-ANSVARLEG	
OPPDRAAGSGJEVAR	EMNEORD Overnattingsstatistikk, internasjonalt turisme, feriereelatert trafikk	
SAMANDRAG Gransking av offisiell norsk overnattingsstatistikk syner at reiselivet i Norge hadde ein nedgang på omlag 600 000 overnattingar eller 2% av ein total på 28,6 mill frå 2008-2009. Det er knapt mogleg å sjå spor etter den globale finanskrisa i dei offisielle produksjonstala til overnattingsbedriftene. Alt er tilsynelatande vel i bransjen og ein kan føre etablert praksis og politikk vidare som om ingenting har hendt. Spørsmålet som blir reist her er om ei grundigare gransking vil gje same konklusjon. I dette notatet presenterast resultatane av ei alternativ og meir kritisk gransking av produksjonsdata for reiselivsnæringa i Norge. Det er tale om eit lengre perspektiv og meir segmenterte data enn det som vanlegvis blir lagt til grunn for vurderingane. Granskinga syner at situasjonen er langt svakare og utviklinga mykje dårlegare i mange viktige marknadssegment enn det som kjem fram i ordinær offentleg informasjon.		
PRIS	ISSN 0806-1696	ANSVARLEG SIGNATUR

Forord

Etter å ha jobba med overnattingsstatistikk i ei rad granskingar utviklinga i reiselivsnæringa, utviklinga av turisttrafikken og som tema og rettesnor for mange vurderingar i reiselivsstudiet gjennom 20 år, legg eg med dette fram hovudpunkta i det opplegget eg har utvikla gjennom åra for å få mest mogleg ut av statistikken og noko av dei data som kjem fram på den måten.

Datagrunnlaget for granskinga er heilt og fullt å finne i Statistikkbanken om overnatting hjå Statistisk Sentralbyrå. Dei har lagt store datamengder vel til rette for elektronisk eksport: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?Productid=10.11&PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/MenuSeIP.asp&SubjectCode=10

Arbeidet er ein utprega soloinnsats, men eg vil nytte høvet til å takke kollegaene Johannes Idsø, Harald Slettvold og Birgitta Ericsson for oppmuntring og gode kommentarar.

Sogndal, 7, juni 2010.

Innhald

Innleiing	1
Nærare om nokre metodiske problem	2
Separasjon av data for hotellovernattingar på basis av sesong- og marknadskriteria.	2
Har Statistisk Sentralbyrå kontroll på overnatningsstatistikken?.....	3
Stipulerte overnattingstal i campingstatistikken.	4
Nærare om dei ulike trafikksegmenta	5
Samanhengane mellom reisandekategori og overnatningsmåte.....	5
Data om trafikken frå dei viktigaste marknadsområda	7
Tyskland: Negativ langtidstrend	7
Svake tal for Danmark.....	8
Tilbakegang i trafikken frå Sverige.....	9
Nederland held koken.....	10
Storbritannia: Vekst før samanbrot	11
Langsam utfasing av ferietrafikken frå USA?.....	13
Stabil låg trafikk frå middelhavslanda	14
Trafikken i eit konkurranseperspektiv.....	15
To kritiske spørsmål	17
Tilvisingar	18
Tabellvedlegg	19
Tabell V1 Overnattingar i norske hotell 1994-2009	19
Tabell V2 Yrkesrelaterte overnattingar i norske hotell 1994-2009.....	20
Tabell V3 Ferie- og fritidsrelaterte overnattingar i norske hotell 1994-2009	21
Tabell V4 Ferierelaterte overnattingar av turistar frå USA i norske hotell 1994-2009 ..	22
Tabell V5 Norske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	23
Tabell V6 Utanlandske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	24
Tabell V7 Danske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	25
Tabell V8 Svenske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	26
Tabell V9 Tyske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009.....	27
Tabell V10 Britiske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009.....	28
Tabell V11 Nederlandske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	29
Tabell V12 USAmerikanske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	30
Tabell V13 Franske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009.....	31
Tabell V14 Spanske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009	32
Tabell V15 Italienske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009.....	33

Samandrag

Reiselivsnæringa har kome seg gjennom det første året etter at finanskrisa slo til hausten 2008. Det har gått betre enn ein kunne frykte, ser det ut til. Hotellstatistikken syner rett nok ein nedgang i overnattingstala på omlag 600 000 (frå 18,2 mill til 17,6 mill eller minus 3,5 %) frå 2008 til 2009, men det er langt betre enn prognosane som vart presenterte for eit år sidan. Campingtrafikken har enda betre totaltal og held seg på 8,6 mill overnattingar både i 2008 og 2009. Det syner seg likevel at ein viss auke i campingvogner på "sesongkontrakt" dekkar over ein nedgang på omlag 3% i den eigentlege campingtrafikken. Norske vandrarheimar måtte sjå overnattingstala gå ned med 4% til omlag 320 000 medan hytteutleige i såkalla "hyttegrender" gjekk opp med 7% frå 1,4 mill overnattingar i 2008 til 1,5 mill i 2009.

Summert er det tale om ein nedgang på vel 600 000 overnattingar eller 2% av ein total på 28,6 mill overnattingar i norske reiselivsbedrifter. Det er altså knapt mogleg å sjå spor etter den globale finanskrisa i dei samla produksjonstala til norske overnattingsbedrifter.

Dette gjer at ikkje ein gong finanskrisa gjev næringa, næringsdepartement eller reiselivsorganisasjonane impulsar til å sjekke om situasjonen verkeleg er så god at det berre er å gå vidare som om ingenting har hendt og alt er under kontroll og i dei beste hender.

I dette notatet presenterast resultata av ei alternativ og meir kritisk gransking av produksjonsdata for reiselivsnæringa i Norge. Det er tale om eit lengre perspektiv og meir segmenterte data enn det som vanlegvis blir lagt til grunn for både overordna og meir avgrensa vurderingar.

Granskninga syner at situasjonen er langt svakare og utviklinga mykje dårlegare i mange viktige marknadssegment enn kva som sit att etter år med kortsiktig og usegmentert offentleg informasjon. Her er nokre hovudpunkt:

Overnattingstala for ei rad viktige utanlandske marknader har gått dramatisk ned både i hotell- og campingsektoren dei siste 10-15 åra. Danske hotellovernattingar i Norge er redusert frå ca 1 million i 1995 til vel 500 000 i 2009. Det er tale om ein nær ubroten nedgang på 30 000 overnattingar pr år i 15 år. Den viktigaste utanlandsmarknaden for reiselivet i Norge, Tyskland, hadde ein heilt tilsvarande nedgang, frå 1 115 000 hotellovernattingar i 1994 til 665 000 hotellovernattingar i 2009. USA som stod for 460 000 hotellovernattingar alt i 1987, har vore ustabil i alle åra etter og variert frå 280 000 i 1991 til ein topp på 400 000 i OL-året 1994 og ein ny topp på 430 000 i vårt referanseår 1999. Etter det har hotelltala for USA gått ned med i gjennomsnitt 15 000 pr år fram til 2009 då det berre vart registrert 250 000 amerikanske overnattingar i norske hotell. Dette betyr at dei tre viktigaste marknadene for reiselivet i Norge har hatt ein nedgang på nær 1/3 dei siste 15 åra.

Svenskane og britane har som to andre tunge nasjonalitetar i norsk reiselivsstatistikk litt penare tal, men også her er det tale om nedgang. Av dei tradisjonelle marknadene er det berre Nederland som held oppe trafikken så langt inn på 2000-talet.

Det som kan ha vore med og teke fokuset vekk frå desse deprimerande utviklingsdraga kan vere at fleire "nye" marknader som Frankrike, Spania og Italia i Europa og, i dei seinare åra, Sør-Korea og Kina har åpna seg med ein ganske omfattande trafikk som resultat. I tillegg har det vore ein viss vekst trafikken frå Aust-Europa.

Den viktigaste årsaka til at næringa tilsynelatande har kunna teke svikten i utanlandstrafikken med stor ro, er likevel og tvillaust at innanlandstrafikken har vokse så kraftig. Dette gjeld i første rekke andre sektorar enn hotellsektoren, men også der er det tale om ein monaleg vekst på omlag 250 000 overnattingar pr år dei siste 15 åra, eller 2,5% i høve nivået på 10 millionar

norske overnattingar (i 1994). I campingsektoren er det i første rekke sesongkontraktane som dreg opp (med + 43% dei siste 10 åra, men også ordinær norsk campingtrafikk i heimlandet har vokse med 15% i den same perioden. Auken i norske overnattingar i den nye kategorien "hyttegrender" slår likevel alle rekordar med 180% mellom 1999 og 2009. Det er rimeleg grunn til å tvile på at statistikken er heilt realistisk, men det er likevel ingen tvil om at hyttegrendene har hatt ein eventyrleg utvikling i mange marknader, også nokre av dei etablerte utanlands. Realismen i overnattingstala for hyttegrendene vil elles bli diskutert i eit eige punkt.

Turisttrafikken er samansett av mange ulike reisandeselement. Eitt hovudskilje går mellom yrkesrelatert trafikk og ferie- og fritidstrafikk. I hotellstatistikken er dette dekt inn ved at gjestane blir skilde etter formålet med opphaldet. I dei andre overnattingsskategoriane har det lite for seg å gjere slike skilje. Der er så godt som all trafikk ferie- og fritidsbasert.

I hotellsektoren har ferie- og fritidstrafikken helde seg stabil mellom 8,2 mill overnattingar i 1994 og 8,4 mill både i 2008 og 2009, men var oppe i 8,8 mill overnattingar i 2001 som høgst. Den yrkesrelaterte trafikken omfattar kategoriane kurs- og konferanseovernattingar og yrkestrafikk. Denne trafikken har auka jamt og trutt i fleire tiår og er nær dubla sidan 1985. I 1994 vart det registrert 6,5 mill yrkesrelaterte overnattingar i norske hotell og i 2008 var talet komen opp i 9,9 mill. I 2009 hadde talet gått ned 6% til 9,3 mill overnattingar, men det låg likevel nær opptil langtidstendensen på + 200 000 overnattingar pr år (3,3% auke pr år) frå og med referanseåret 1994. Vi må altså slå fast at yrkesrelatert trafikk har utvikla seg mykje betre enn ferie- og fritidrelatert trafikk i norske hotell dei siste 15 åra. Om dette også gjeld utanlandsk trafikk kan vi ikkje svare på slik utan vidare. Statistikken er nemleg ikkje presentert med formålssplitta nasjonsdata eller, for den del, nasjonsfordelt statistikk for dei ulike overnattingsskategoriane.

For å avhjelpe desse problema kan ein kombinere den informasjonen som trass alt ligg i hotellstatistikken med andre observasjonar, data frå andre kjelder og røynsle frå praksisfeltet for så å rekne seg fram til rimeleg pålitelege og realistiske data for nasjonsspesifikk yrkestrafikk og ferietrafikk til/i norske hotell. For å få dette til har vi nytta "normalmånadsmetoden". Denne er klargjort og vurdert i metoddelen til notatet.

Resultatet av formålsseparasjonane gjer det mogleg å slå fast at tala for den internasjonale ferietrafikken er enda svakare enn det totaltala for nasjonane tilseier. Dette skuldast at yrkesrelatert trafikk stort sett har hatt ei positiv utvikling. Yrkesrelaterte overnattingar i norske hotell nådde i 2008 ein topp på knapt 10 mill overnattingar. Ganske nøyaktig 75% av desse var norske. Innlandsk trafikk har ligge på det nivået i heile perioden. Veksten har altså vore "universiell". Dei nasjonsvise tala syner vekst i alle dei viktige marknadene på 50-100% i løpet av 15-årsperioden etter 1993 (1994-2008). Danmark skil seg ut med ein liten nedgang. I absolutte tal er det tale om ein auke 1,5 mill utanlandske yrkesrelaterte overnattingar i 1994 til 2,5 mill i 2008.

I 2009 gjekk norske yrkesrelaterte hotellovernattingar ned med knapt 500 000 eller 7%, medan utlendingane samla hadde ein svikt på 80 000 yrkesrelaterte overnattingar (-3% i høve 2008). Det inneber at dei norske kundane sto for heile 85% av svikten. 2009 var elles det einaste av dei 16 åra at samla (norsk og utanlandsk) yrkesrelatert hotelltrafikk gjekk ned i høve året før.

Talet på ferie- og fritidsrelaterte overnattingar i norske hotell heldt seg, men desse totaltala dekkar over ein markant overgang frå internasjonal til nasjonal trafikk. I den aktuelle perioden gjekk norske ferie- og fritidsovernattingar opp med 1,7 mill, frå 4,6 mill i 1994 til 6,3 mill i 2009. Det er tale om ein ubrotten framgang på 100 000 overnattingar pr år i snitt for heile perioden eller 2% pr år i høve startåret. Samstundes gjekk den utanlandske ferie- og

fritidstrafikken til norske hotell ned frå 3,5 mill overnattingar i 1994 til 2 mill i 2009. Her er det tale om ein samla nedgang 1,5 mill eller 40% i høve startnivået. Det er tale om ein ubroten nedgang på meir enn 80 000 overnattingar eller 2,3% pr år i perioden. Nivået for svenske og amerikanske ferie- og fritidsovernattingar er redusert med 67%. Nedgangen for tyske overnattingar er på 60% og trafikken frå Danmark og Frankrike er halvert. Storbritannia var lenge eit lyspunkt med stabile overnattingstal i dette segmentet, men frå 2008 til 2009 vart også talet frå denne marknaden halvert. Nederlandske og italienske turistar har også synt seg å halde nivået medan talet på spanske ferie- og fritidsovernattingar i norske hotell voks jamt og trutt fram til 2007. Etter det har to år med nedgang ført trafikken tilbake til nivået i 1998-99.

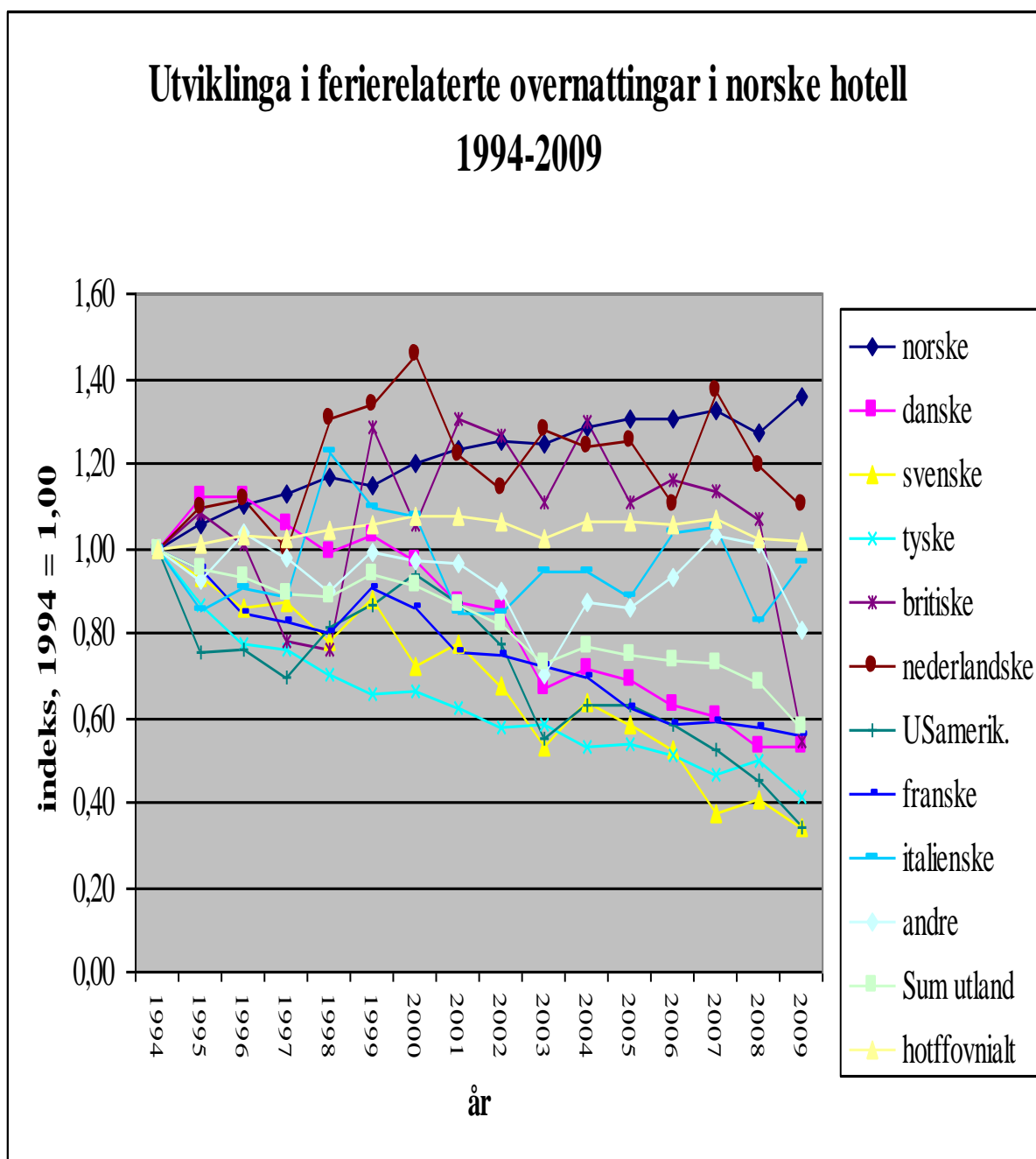
Tala for Danmark, Sverige og Tyskland er til ein viss grad prega av omleggingar av overnattingstatistikken, kan hende også av visse endringar i overnattingmønsteret til einskilde turistsegment. Dette er drøfta nærare i metodeavsnittet og i ein påfølgande del med gjennomgang av overnattingstala for kvar nasjon separat. Ingen ting av det som kjem fram der kan rokke ved denne konklusjonen:

Reiselivsnæringa i Norge har utan tvil vore utsett for ein dramatisk og så godt som ”universell” og svært langvarig nedgang i trafikken frå internasjonale ferie- og fritidsmarknader. Det er svært uheldig at dette ikkje kjem fram i offisiell statistikk og offentleg omtale av tilstanden og utviklinga i næringa.

Situasjonen gjer det nærliggande å reise ei heil rad spørsmål knytte til styringa av den offentlege innsatsen til støtte for reiselivet i Norge.

Figur 1 (jfr. tabell V 3)

Innleiing

Reiselivsnæringa har kome seg gjennom det første året etter at finanskrisa slo til hausten 2008. Det har gått betre enn ein kunne frykte, ser det ut til. Det er i tilfelle heilt i tråd med røynslene frå tidlegare kriser og monalege endringar i rammevilkåra. Korkje mangedobling av oljeprisen, nedbygginga av ”jernetppet”, data- og internettrevolusjonen med store endringar i informasjonsflyten og handlemønsteret i reiselivsmarknadene, framveksten og forgrovinga av internasjonal terror, stadige krigar og konflikhtar, naturkatastrofar og miljøpessimisme, eller voldsame globale makroøkonomiske utsving, synest å ha særleg store verknader på etterspurnaden etter reiselivstenester. Så godt som alle granskingar syner at det stort sett er tale om små og nesten unntak mellombelse verknader. Aldri har tilfeldige hendingar, eller sjeldne storhendingar for den del, fått slike verknader at det har vore grunn til å revidere strategiar og taktikk i den norske reiselivspolitikken. Slik er det denne gongen og, og det er meir eit symptom enn ein manøver at Sogn og Fjordane reiselivsråd legg opp til å forlenge forvaltninga av ressursane frå Innovasjon Norge og fylkeskommunen etter mønster frå 1990 for ein ny periode frå 2009 til 2025¹. Ingen har funne grunn til å tvile på at det er rett å forvalte dei ”lokale” reiselivsmillionane (på landsplan den årlege ”reiselivsmilliarden”) på same måte som før.

Eg har hatt overnattingsstatistikk på arbeidsplanen sidan 1980 i samband med ulike forskning og utviklingsprosjekt, men mest av alt som eit viktig tema i faget Internasjonal turisme som eg hadde ansvar for frå 1987-2005 på reiselivsstudiet ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Det innebar årvisst markering av at sjølv om offisiell overnattingsstatistikk gav eit stadig betre grunnlag for langsiktige analyser av produksjonen i eit stadig meir segmentert produksjonssystem (geografisk og med omsyn til produksjonsformene) og med stadig betre tidssegmenterte data, vart det gjort svært lite for å klarlegge viktige spørsmål som t d langsiktig segmentspesifikk marknadsutvikling. Det festa seg etter kvart eit inntrykk av at overnattingsstatistikken er noko byråkratar i WTO (Verdens turistorganisasjon), OECD, EU/EØS, Næringsdepartementet og Norges turistråd/Innovasjon Norge pressar bedriftene til å sende Statistisk Sentralbyrå. SSB er, på si side, nøgde med å legge data til rette for at forskarar, næringsorganisasjonar og reiselivsbedrifter kan gjere sine eigne analyser, medan byrået sjølv leverer kuriosa og nyhende til pressa som heilt rutinemessig bidreg med meldingar om avvik frå same månad i fjor og om utsikter for næraste månad/sesong, som regel på høgaste aggregeringsnivå, utanlandsk og norsk overnatting i norske reiselivsanlegg. Tredemølla, ritual og rutineåtfærd pregar sektoren.

Dette notatet tek sikte på å syne noko av det ein kan få, og burde ha fått, ut av eit omfattande, arbeidskrevjande og, vil eg tru, ganske kostbart opplegg for innsamling av produksjonsdata for tusenvis av små og litt større reiselivsbedrifter i Norge. Ved hjelp av uortodoks databehandling kombinert med nokre tillærte og utprøvde forenklingar av materialet blir det mogleg å seie mykje om internasjonal etterspurnad etter norske reiselivstenester som ikkje har vore offentleg kjend tidlegare. Materialet kan kaste lys over ei rad uavklarte spørsmål. Nokre av dei blir tekne opp direkte, andre må vente til eit seinare høve.

Notatet startar med ein gjennomgang av nokre sentrale statistiske metodespørsmål før det blir gjort greie for nokre turistfaglege observasjonar som kan nyttast til å nyansere analysane av statistikken. Hovudinnhaldet i notatet er ein gjennomgang av nasjonsvise overnattingsdata.

---

¹ Basert på 1. utkast pr 22.sept. 2008 av Arbeidsdokument for digital tilbakemelding administrert av prosjektleiar Ståle Brandshaug på stale.brandshaug@hisf.no. Eg har ikkje funne slutført og vedteke plandokument.

Nærare om nokre metodiske problem

Separasjon av data for hotellovernattingar på basis av sesong- og marknadskriteria.

For å avhjelpe problema knytte til at ein ikkje veit kva formål eller motiv ulike nasjonalitetar, inkludert dei norske gjestane, har for å overnatte i norske hotell, kan ein kombinere den informasjonen som trass alt ligg i hotellstatistikken med andre observasjonar, data frå andre kjelder og røynsle frå praksisfeltet for så å rekne seg fram til rimeleg pålitelege og realistiske data for nasjonsspesifikk yrkestrafikk og ferietrafikk til/i norske hotell.

Metoden har mykje til felles med ”normalmånadsmetoden” (Ølnes, 1980) som eg har nytta i ei årrekke for å finne fram til eit realistisk uttrykk for innslaget av ”turisttrafikk” i køyretøytala frå vegtellingar og ferjestatistikk (Dahl, 1993). ”Normaltrafikk” blir definert som det trafikknivået vi ville hatt om det ikkje hadde eksistert turistar og årstider med så vanskelege køyretilhøve at det hemmar normaltrafikken. Røynsle og ulike granskingar tilseier at trafikken i oktober typisk er rimeleg fri for begge elementa. Difor definerer vi oktobertrafikken som normal månadstrafikk. I månader som har meir trafikk enn oktober blir overskotet definert som turisttrafikk. I månader som har mindre trafikk enn oktober blir avviket definert som ”vegring”. Her blir registrert trafikk lik normaltrafikk minus vegring og turisttrafikken blir pr definisjon sett lik 0. I den grad trafikkbildet er påverka av vinterturisme vil det innebere ei undervurdering av både turisttrafikken og omfanget av vegring i normaltrafikken. Det betyr at normalmånadsmetoden eignar seg dårleg vinterstid i regionar med monaleg vinterturisme. I andre regionar er problemet marginalt og utanom vintersesongen skulle metoden eigne seg i alle regionar.

Overnattingsstatistikken for hotell er i utgangspunktet betre eigna for slike separasjonskalkylar enn vegtrafikken fordi han allereie har splitta totaltrafikken i ferie- og fritidstrafikk og yrkestrafikk (yrkestrafikk + kurs- og konferansetrafikk reknast saman). Totaltala syner at yrkestrafikken er rimeleg jamt fordelt over året medan ferie- og fritidstrafikken har ein markert topp i sommarmånadene og ein viss topp på etterjulsvinteren mot påske. Elles i året syner statistikken ein ikkje ubetydeleg fritidstrafikk. Det er så å seie eit innslag av ferie- og fritidstrafikk i ”normaltrafikken”. Difor må vi gjere ein vri og finne fram til nasjonsspesifikk ”månadnormal” i yrkestrafikken. Dette oppnår vi ved å gå ut frå at norske hotell har minimalt av utanlandsk ferie- og fritidstrafikk i oktober månad. Sjølv alle svenske og danske overnattingar i norske hotell i oktober bør/må ha hatt eit anna formål enn ferie- eller fritidsaktivitet, og langvegsfarande gjester frå USA, Japan, Spania, Italia og Frankrike kjem utvilsamt av yrkesrelaterte grunnar og får sine opphald betalte av oppdragsgjevar. I alle høve gjer vi berre små feil ved å sjå utanlandsk oktobertrafikk som utanlandsk yrkestrafikk. Dette ser vi m a av at overnattingstala for andre månader i ”lågsesongane” ligg rimeleg nær oktobertala. Vidare vil det, for dei fleste nasjonalitetane, vere tale så liten yrkestrafikk at det berre ville gjere små utslag i tala for ferieovernattingar om det, mot høge odds, skulle syne seg at føresetnaden var svært feilaktig. Dette poenget er også eit viktig argument mot å bry seg med å finne ut av kor mykje ferieavvikling i sommarsesongen reduserer yrkestrafikken i høve månadnormalen. I høve dei, etter måten, høge tala for ferieovernattingar i den same sesongen, vil feilmarginane knytt til anslaga for yrkestrafikken vere marginale. Etter dette vere uproblematisk å rekne nasjonsvise ferie- og fritidsovernattingar i norske hotell som differansen månad for månad mellom registrerte overnattingar og talet på overnattingar i oktober. Positive differansar er pr definisjon ferie- og fritidsovernattingar. Negative differansar tyder at det ikkje ligg føre ferie- og fritidsmotiverte hotellovernattingar den aktuelle månaden. Då vil alle registrerte overnattingar pr definisjon bli rekna som yrkesrelaterte.

Tabell V4 syner resultatet av normalmånadsseparasjon av ferieovernattingane frå tala for amerikanske overnattingar i norske hotell etter 1989.

Når det gjeld fordelinga av norske hotellovernattingar på dei to formålskategoriene blir det vanskeleg å nytte normalmånadsmetoden fordi begge kategoriene gjer seg gjeldande året rundt. Problemet let seg løyse ved utnytte det faktum at vi kjenner både totaltala og summen av utanlandske overnattingar i dei to kategoriene. Då finn vi lett summen av norske yrkesrelaterte hotellovernattingar ved hjelp av differansen mellom tala for yrkesrelaterte overnattingar i den offisielle statistikken og summen av alle utanlandske yrkesrelaterte overnattingar kalkulert ved "normalmånadsmetoden, månad for månad, sesong for sesong og eller år for år. Etter det er det lett å finne data for det norske innslaget i ferie- og fritidsbaserte hotellovernattingar: Norske hotellovernattingar minus norske yrkesrelaterte hotellovernattingar er lik norske ferie- og fritidsrelaterte hotellovernattingar, månad for månad, sesong for sesong og år for år.

Det kan vere grunn til å understreke at det ikkje er tale om ein eksakt metode. Resultata kan vere offer for både tilfeldige og systematiske feil, men dei er neppe så store at det er grunn til å tvile på hovudresultata. Vidare må det vere klart at det finst andre metodar for å avklare dei aktuelle spørsmåla og at desse kan føre til litt andre resultat, utan at dei er meir rette, presise eller pålitelege. Det er berre betre utnytting av databasen i norske hotell, eventuelt også hjå Statistisk sentralbyrå, som kan avklare spørsmåla meir presist og påliteleg.

Har Statistisk Sentralbyrå kontroll på overnattingsstatistikken?

Innføringa av separat statistikk for hyttegrender i 1998 skapar ein viss tvil om konsistensen i resultatata. Dette skuldast dels at det kan sjå ut til at nokre anlegg har vore med i statistikken for campingplassar eller i hotellstatistikken før dei vart tekne inn som hyttegrender. Dette gjeld også i åra etter 1998 med ein kraftig vekst i talet på hyttegrender og hytteeiningar. Det er sant å seie vanskeleg å tru heilt på at fylka Oppland, Hedmark og Sogn og Fjordane har hatt ein markant vekst i denne sektoren medan andre fylke ikkje har hatt det. Sjølv ikkje Buskerud, med fleire store hytteanlegg knytt til hotellbedrifter m a i Hallingdal og Hemsedal, kan oppvise ei utvikling som dei nemnde fylka. Dette kan vere rett og ha ei logisk forklaring, men kan og vere ein indikasjon på at veksten i hyttesektoren til ein viss grad kan førast tilbake til bedriftsregisteret til SSB. Om det er tale om overføring frå camping- og hotellsektorane til hyttegrendstatistikken vil det medføre konsistensproblem i statistikken til dei alle. Om det er tale om å "oppdage" ny kapasitet som har vore urapportert er det "berre" tale om ein viss overvurdering av veksten i den nye sektoren. SSB bør gjennomføre ei gransking med sikte på å avklare realitetane i bedriftsbasen for hyttegrender.

Ei anna kjelde til uvisse ligg i at statistikken for camping og hyttegrender opererer med utleigeeiningar og ikkje overnattingar som produksjonsmål. Så blir utleigeeiningar som hyttedøger, romdøger og bubildøger m v omgjort til persondøger (=overnattingar) ved hjelp av høvetal. Etter ei gransking for snart 30 år sidan (referert i Granseth, 1993) har ein nytta faktoren 3 personar pr eining anten det er tale om camping for barnefamiljar på Austlandet eller campingtrafikk prega av vaksne utan barn på Vestlandet og i Nord-Norge. Frå 2004 har SSB tillate hyttegrendene å nytte sine egne høvetal, men det er uklart kor mange som har gjort dette og kor høgt dei einkilde går. Denne praksisen gjer det, mildt sagt, vanskeleg å stole på at overnattingstala er pålitelege. Difor burde byrået også publisere ein eigen statistikk for einingsdøger, slik dei gjer for sesongkontraktar i campingsektoren, eller gjere som i campingsektoren elles, nemleg å operere med faste og kjende høvetal.

Her har vi gått ut frå at talet på einingsdøger pr hytte heldt seg konstant frå 2003 til 2004, og då kan vi lett rekne ut at hyttevertane må ha gått opp frå 3,1 til 4,5 overnattingar pr eining for

å kome opp dei publiserte overnattingstala for 2004. For å fjerne i det minste ein systematisk hindring for kontinuiteten i hyttestatistikken har vi rekna oss tilbake til einigsdøger i statistikken for åra før 2004 og blåse dei opp med 4,5 til ”overnattingar”. Så får vi berre vone at hyttesektoren ikkje har nytta høvet til å pynte ytterlegare på statistikken sin i åra etter 2004.

Dette finn vi ikkje ut av utan å få tilgang til data på einingsnivået.

Eit siste punkt eigna til undring er ein påfallande stabilitet i utnyttingstala for hytteeiningane, ganske uavhengig av kor mange hytter som inngår i statistikken. Det inneber eitt av tre, anten er det tale om overflytting av anlegg som er vel innarbeidd frå campingsektoren (eller hotellsektoren), eller så må det stå 60 turistar klare til å fylle kvar ny hytte i til saman 12-13 veker i året, frå første driftsår. Det er helst ganske urealistisk. Kvar ny hyttegrend må innarbeide seg på marknaden og treng tid før det kan bli snakk om full utnytting i heile sesongen. Ei tredje forklaring kan vere at statistikken er ”fiksa”, at ”nye” anlegg i statistikken er oppført med gjennomsnittleg utnytting medan ein ventar på at rapporteringsrutinar o a skal kome på plass².

Stipulerte overnattingstal i campingstatistikken.

Sesongkontraktane er eit særleg usikkert punkt i campingstatistikken. Statistisk Sentralbyrå registrerer kor mange kontraktar den einskilde campingplassen har, månad for månad, for så rekne seg fram til kor mange overnattingar det er tale om. Statistikken syner ein auke i talet på sesongkontraktar frå 16000 sommaren 1998 til 26000 sommaren 2009. Vinter og haust er det tale om ei dobling frå omlag 5000 til 10000 sesongkontraktar. På årsbasis er det tale om ein auke frå 110000 månadskontraktar til 200000 månadskontraktar. Ein kontroll av dei stipulerte overnattingstala syner at det i gjennomsnitt vart rekna med 212 overnattingar pr kontrakt i 1998 og 168 overnattingar pr kontrakt i 2009. Det inneber at utnyttinga av gjennomsnittskontrakten er redusert frå 10 veker med 3 personar i 1998 til 8 veker med 3 personar i 2009.

---

² Jfr pkt 3.6 Berekingar i notatet Om statistikken på <http://www.ssb.no/overnatting/om.html>

Nærare om dei ulike trafikksegmenta

Samanhengane mellom reisandekategori og overnattingsmåte

For å få betre grep på andre sider ved turiståtferda enn val av destinasjon(ar) og overnattingsmåte som t.d. val av reisemønster, opphaldstype og aktivitetsmønster, burde vi hatt tilgang til meir detaljert og tilrettelagt statistikk enn det Statistisk Sentralbyrå har å by på.

Også desse problema kan ein avhjelpe ved å kombinere den informasjon som trass alt ligg i overnattingsstatistikken med observasjonar, data frå andre kjelder og røynsle frå praksisfeltet. Då blir det mogleg å rekne seg fram til rimeleg pålitelege og realistiske data for omfanget og lokaliseringa av hovudkategoriane rundreiseturisme og opphaldsturisme.

Rundreiseturistar og stasjonærturistar er kontrastgrupperingar innan turiståtferd (jf t.d. Flognfeldt 1995 og Gunn 1997). *Rundreisene* er kjenneteikna av at sjølve reisa tek mykje av tida, reisinga er den dominerande aktiviteten nær sagt kvar einaste dag på turen. Den einskilde staden får lite å seie, dei aller fleste stader fungerer berre som "kulisser" sett frå bilvindaug. Berre av og til blir ein stad utnytta til oppleving eller service. Då er det tale om stopp i nokre minutt ved spesielle attraksjonar, ein time eller to i samband med lunsjstopp, eller 12-15 timar med middag, litt "fritid", overnatting og frukost. Det er avsett lita tid til å "utforske" lokale attraksjonar, og turistane har vanlegvis ikkje behov for å oppsøke lokale servicetilbod utanfor hotellet eller campingplassen der dei bur. Rundreiseturistar bur vanlegvis ikkje i utleiehytter m.v. som blir leigde ut på vekebasis, men dei kan sjølvsagt gjeste turistar som bur slik. Det vil i tilfelle ikkje slå ut i statistikken for kommersiell overnatting.

Gruppereiser med buss er ei viktig grein av denne reisandekategorien. Ho er prega av at det er turoperatørane som utformer reisene og inngår avtale med viktige leverandørar (flyselskap, ferjeselskap, hotell og attraksjonar). Granskingar av turprogramma syner at denne kategorien så godt som utelukkande overnattar i hotell. Fram til midten av 1980-talet opererte SSB med ein eigen kategori for gruppeturistar i hotellstatistikken. Med tanke på korleis denne skil seg frå turistar som reiser individuelt, er det god grunn til å klage på at opplegget vart endra. Nå er vi ute av stand til å nytte overnattingsstatistikken til å avklare om svikten i ferietrafikken er ulikt fordelt på dei to kategoriane. Det vi kan gjere er å utnytte det faktum at nokre nasjonalitetar berre bur på hotell. Dei er så godt som fråverande i campingstatistikken. Dette gjeld m.a. turistar frå USA, Japan, Korea, Spania, Italia og Frankrike.

Den andre hovudkategori turistar, stasjonærturistane, dreg på resortreiser (Flognfeldt 1995:74). Dei reiser heimanfrå med sikte på å ta opphald på ein stad ei viss tid (meir enn eit døger) før dei reiser heim att. Desse *bur, er og lever* meir enn dei *ser, lærer* og "*opplever*". Somme *gjer* mykje, andre *gjer* lite. Resortturistane bur sjeldan i norske hotell. Her i landet nyttar dei seg av eigne hytter, bur privat hjå slekt og vener eller leiger seg husrom med "tilgang kjøken". (I "syden" er det derimot meir vanleg å bu på hotell med frukost og utstrakt bruk av restauranttenester i "resorten").

I høve overnattingsstatistikken ville det vore nærliggande å karakterisere alle som leiger husrom på vekebasis for stasjonærturistar. Overnattingar i utleiehytter og hyttegrender burde kunne bli klassifisert som opphaldsturisme. Sidan det kan sjå ut til at deler av hyttegrendene er høgstandard campinghytter er det grunn til å tru at denne kategorien også blir nytta til korttidsopphald (dvs "rundreiseturisme"), vil det vere upresist å gå ut frå at det er tale om berre langtidsopphald, men vi har ikkje anna å gjere. I framtida burde SSB finne fram til eit opplegg som gjer det mogleg å skilje overnattingstala på langtids- og korttidsopphald. Her kan det vere eit poeng å peike på at overestimeringa av opphaldsturisme i hyttegrendstatistikken kan vere med og balansere for den underestimeringa av slike opphald

som oppstår når vi klassifiserer all hotell- og campingovernatting utanom camping på sesongkontrakt som rundreiseturisme. Camping på sesongkontrakt er sjølvsagt opphaldsturisme, sjølv om monalege deler av utnyttinga kan vere weekendturar. Tilsvarende vil det vere grunn til å klassifisere vinterturismen som ”opphaldsferie” anten overnattingane går føre seg i hotell eller andre overnattingskategoriar. Det er altså berre sommarstid at ferieovernattingar i norske hotell og campingplassar blir klassifisert som rundreiseturisme.

Data om trafikken frå dei viktigaste marknadsområda

Tradisjonelt har grannelanda Sverige og Danmark vore viktige marknader for norske reiselivsaktørar saman med Nederland og Storbritannia, men Tyskland har i mange tiår vore aller størst og viktigast for alt utan vinterturismen. Det følgjande er ein gjennomgang av situasjonen og utviklinga av trafikken frå dei viktigaste marknadsområda så langt vi pr dato kan kome ved hjelp av overnatningsstatistikken.

Tyskland: Negativ langtidstrend

Langtidstrenden for tyske overnattingar i kommersielle anlegg i Norge har vore negativ sidan 1994. Volumet har gått ned med gjennomsnittleg 35 000 overnattingar pr år i dei 15 åra. Totalt er det tale 0,5 mill overnattingar, eller 25% nedgang i trafikken. Talet på tyske turistar har gått ned med omlag 75 000, frå 300 000 i 1995 til 225 000 i 2009. I OL-året 1994 var det ganske nøyaktig 100 000 fleire tyske turistar i landet enn det vi kan rekne med i år.

I tabell V9 presenterer vi meir detaljerte data frå Statistisk Sentralbyrå for åra etter 1998 med våre eigen splitting av hotellstatistikken i yrkesrelaterte og feriebaserte overnattingar. Det syner seg at den yrkesrelaterte trafikken har hatt ein svak stigning etter 1994 (i gjennomsnitt 1,2% i året i høve startnivået på knappe 200 000 overnattingar), men at det har vore relativt store avvik frå trenden med 150 000 overnattingar i 1999 som lågaste tal og vel 250 000 på det høgaste i 1997 og i 2004. I dei siste fem åra har den yrkesrelaterte tyske trafikken ligge relativt stabilt mellom 215 000 og 235 000 overnattingar. I 2009 ligg den yrkesrelaterte trafikken frå Tyskland 30 000 overnattingar eller 16% høgare enn i 1999. Feriebaserte overnattingar har gått ned med heile 350 000 i den same perioden, frå 1.7 mill i 1999 til 1,35 mill i 2009. Hotell og vandrarheimar har ein nedgang på 255 000 overnattingar og campingsektoren syner ein nedgang på 135 000 tyske overnattingar medan hyttegrendene har oppnådd 43 000 fleire overnattingar i 2009 enn i basisåret 1999. Kor mykje av dette som er eit resultat av endra statistikk er det uråd å seie utan nitide granskningar, men vi vil tru at det aller meste av auken i hyttegrendene er henta ut frå camping- og hotellsektorane.

Sommarsesongen står for meir enn 90% av dei tyske ferieovernattingane i Norge. Dette gjeld sjølv om nedgangen i vintertrafikken er relativt marginal og ferietrafikken i november og desember ligg høgare på slutten av 2000-talet enn ti år tidlegare. For alle praktiske formål er det sommartrafikken som går ned og, som ein følgje av overflyttinga frå camping- og hotellsektorane til overnattingar i hyttegrender, vil det vere slik at tysk opphaldsferie aukar med 50 000 overnattingar (+60%) sommarstid i perioden 1999 til 2009 medan tysk rundreisetrafikk gjekk ned med 350 000 overnattingar (- 25%). Her må vi understreke at tala for det første er svært usikre med omsyn til kor stor del av oppgangen i hyttesektoren som faktisk berre er flytta frå dei andre to, og for det andre at det er svært usikkert kor stor del av hyttetala som faktisk er basert på vekesopphald sommarstid. Det er i alle høve tale om maksimal utteljing for opphaldsturisme fordi all trafikk som var inne i camping- og hotellstatistikken vart klassifisert som rundreiseturisme sjølv om det, i det minste delvis, var tale om "langtidsutleige" og opphaldsturisme, medan all overført trafikk pr definisjon blir klassifisert som opphaldsturisme sjølv om ein viss del av sommartrafikken i hyttegrendene framleis er basert på korttidsopphald. Så lenge rundreiseturismen er så dominerande frå den tyske marknaden er det elles lita trøyst i at norsk opphaldsturisme synest å ha betre grep på sitt segment enn rundreisene har i sitt segment.

Når vi tek fram fylkesvis tal for tyske ferieovernattingar vinterstid syner det seg at i 2009 sto Oppland for 36%, Buskerud for 15 % og Hedmark og Aust-Agder for omlag 10% .

Ferietrafikken sommaren 2009 frå Tyskland omfatta omlag 195 000 turistar som gjennomførte vel 1.25 mill overnattingar. 305 000 overnattingar vart gjennomført i Nord-Norge. Omlag 35 000 overnattingar vart gjennomført i hyttegrender. Det inneber at omlag 5000 tyskarar var på opphaldsferie i dei to landsdelane sist sommar. Dei resterande 270 000 overnattingane kom mest truleg på rundreise. Om vi reknar at turistar på rundreise legg 5 overnattingar i landsdelen (resten blir lagt i Sverige, Finland og Sør-Norge), er det altså tale om omlag 55 000 tyske turistar på rundreise. For å oppnå tala i statistikken må 50 000 av desse ha overnatta ei natt i Finnmark, 45 000 ei natt i Troms og alle 55 000 to netter i Nordland i tillegg til at dei har overnatta 65 000 gongar i Trøndelag. (Alle 55 000 turistar må ha overnatta ei natt andre stader for at alle skal kome opp i ein 7-dagars tur).

Av dei 935 000 overnattingar som tyske sommarturistar la att sør og vest for Dovre sommaren 2009, kom 100 000 i hyttegrender. Det tilsvarar 14 000 turistar. Dermed står vi att med 835 000 overnattingar som for det meste skriv seg frå rundturar i landsdelen. Om vi reknar sju overnattingar pr tur er det tale om 120 000 turistar. Desse la 140 000 overnattingar i Hordaland, 135 000 i Sogn og Fjordane, 125 000 i Møre og Romsdal, 80000 i Oppland og 70 000 i Oslo og Rogaland. 215 000 overnattingar vart spreidde over resten av Sør-Norge. Reint statistisk overnatta altså alle tyske rundreiseturistar sommaren 2009 meir enn ei natt i kvart av dei tre fjordfylke Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, og meir enn halvparten av dei overnatta i Oslo, Rogaland og Oppland. Ein mindre andel overnatta i eitt eller fleire av i dei andre fylka.

Den yrkesrelaterte trafikken frå Tyskland gjekk i 2009 i all hovudsak til Oslo (43%), Akershus (7%), Hordaland (17%) og Rogaland (7%). 3 av 4 overnattingar gjekk føre seg i eitt av dei fire fylka.

Svake tal for Danmark

Den danske marknaden gjer seg gjeldande i tre viktige reiselivssegment då han ved sida av den ordinære yrkestrafikken og typiske sommartrafikken også har bidrege til ein monaleg trafikk til norske vinterdestinasjonar opp gjennom åra. Danskane sto for 950 000 kommersielle overnattingar i Norge i 2009. 190 000 overnattingar var yrkesrelaterte, heile 475 000 var ferierelatert vintertrafikk og 230 000 ferierelatert sommartrafikk. I tillegg genererte danskane omlag 50 000 overnattingar i haustmånadene. Det aller meste truleg som juleferie.

Sommarferietrafikken har gått markert ned med 31% frå 335 000 overnattingar i 1999. Det er tale om ein kontinuerleg og ganske jamn nedgang på vel 9 500 overnattingar i året. Langtidstendensen er på -7 300 overnattingar eller 2,2% pr år i høve basisåret 1999. Om vi reknar at kvar dansk turist sto for 7 overnattingar kan vi altså slå fast at det kom meir enn 1500 færre danske sommarturistar til landet kvart år. For heile perioden er det tale om ein nedgang på 15 000 turistar frå omlag 48 000 i 1999 til 33 000 turistar i 2009.

Vintertrafikken går også tilbake, men i langt mindre målestokk. Det er tale om ein nedgang på 65 000 overnattingar frå 540 000 i 1999 til 475 000 overnattingar i 2009. Om vi stipulerer eit typisk vinteropphald til fem døger er det altså tale om ein nedgang i tal turistar på 13 000, frå 108 000 i 1999 til 95 000 i 2009. Litt av denne nedgangen blir kompensert av at talet på haust-/julegjestar frå Danmark auka frå omlag 5 000 i 1999 til omlag 10 000 i 2009.

Når det gjeld yrkesrelaterte hotellopphald skil Danmark seg frå ein markert tendens i internasjonal trafikk til Norge ved at det også er nedgang i desse tala. Det er rett nok tale om ein relativt marginal nedgang frå 220 000 yrkesrelaterte danske overnattingar i 1999 til vel 190 000 i 2009 eller vel 10%, men når nedgangen blir sett opp mot ein oppgang i same segment både frå Sverige (+20%), Nederland (+56%) og Tyskland (+16%), skulle det vere

klart at danskane skil seg ut. Dei viser påfallande mindre interesse for reiser til Norge, både yrkesrelaterte og ferierelaterte. Dette burde bli gjort til gjenstand for grundigare granskingar.

Den danske ferietrafikken til Norge vinterstid er sterkt prega av danske barnefamiljar på vinteropphald i dei "snille" fjella på Austlandet. Historisk har Nordseter/Sjusjøen, Gudbrandsdalskommunane og Valdres hatt mykje danske gjester vinterstid, og Oppland har framleis ein stor andel av denne trafikken. I 2009 var det tale om 36%. Buskerud hadde 24% av den danske vintertrafikken og Hedmark 19% det same året. Tek vi så med at Telemark har 10% og Aust-Agder 6% av den danske ferietrafikken den vinteren, kan vi altså slå fast at dei fem fylka, strengt teke er det vel berre tale om eit titals vintersportsområde, har 95% av trafikken frå grannelandet.

Den danske sommarferietrafikken etter måten relativt liten både samanlikna med trafikken frå Sverige, kontinentet og Storbritannia og i høve den store vintertrafikken frå landet. Vidare må vi kunne slå fast at kommunikasjonane med landet er dei best tenkelege og omfattar fleire ferjereiarlag og flyselskap som burde ha sterke interesser i å hente trafikk i Danmark, ikkje berre i Norge, men det er det ikkje mogleg å lese av besøkstala. Det er berre å slå fast at ferjesamband og flysamband med Vestlandet, Sørlandet, Vestfold og Oslo, frå nordaust og nordvest på Jylland og frå København i liten grad kan vere basert på dansk trafikk. Norge har ganske enkelt lite drag på danskane sommarstid. Det eller dei rundreiseprodukta som gjer seg så sterkt gjeldande for andre nasjonalitetar går gjennom flatbygder og dalføre på Austlandet til fjordane på Vestlandet og attende. Omlag 60% av danske ferieovernattingar i sommarsesongen 2009 vart lagt på desse rutene og det skulle tilseie at omlag 20 000 av 33 000 danske sommarturistar var på tradisjonell individuell rundreise i Sør-Norge. Dei andre kan dels ha vore på rundreiser til/i/gjennom Midt-Norge og Nord-Norge, (evt og Sverige) eller på opphaldsferie i dei austnorske fjella eller på kysten av Midt- og Nord-Norge.

Overnattingsstatistikken syner at hyttegrender på Aust- og Sørlandet oppnådde 23 000 danske overnattingar sommaren 2009. Kollegaene på Vestlandet måtte nøye seg med 3000 overnattingar og i Nord-Norge klarte ikkje hyttegrendene å kome opp i meir enn 700 danske overnattingar. Det skulle tilseie at 3000 danskar tok opphald i aust og sør, 500 i vest og 100 i nord medan 33 000 var på rundreise, 21 000 i Sør-Norge og 12 000 i Nord-Norge.

Når det gjeld yrkesrelatert trafikk frå Danmark, sto Oslo for heile 24% av produksjonen på 193 000 overnattingar i 2009. Telemark, Rogaland og Hordaland (alle med 9%), Akershus (7%) og Sør-Trøndelag (5%) er dei einaste andre fylka som sto for meir enn 5% av landsproduksjonen. Til saman har dei sju fylka omlag 75% av omsetnaden til yrkesrelatert dansk etterspurnad etter overnattingstenester i Norge

Tilbakegang i trafikken frå Sverige

Sverige har vore nest største eller tredje største utanlandsmarknad for reiselivet i Norge dei siste 30 åra, med totale overnattingstal svingande rundt ein million. I referanseåret 1999 vart det registret 1 070 000 svenske overnattingar i Norge. Knapt 400 000 av dei var yrkesrelatert trafikk. Den ferierelaterte trafikken kom opp i 700 000 overnattingar fordelt på vel 200 000 i vintermånadene og vel 450 000 sommarstid. På 2000-talet har ferietrafikken gått kontinuerleg ned medan yrkestrafikken først gjekk ned før han tok seg kraftig opp i slutten av perioden. Botnpunktet vart nådd i 2004 med 280 000 overnattingar. Dei siste tre åra vart det registrert mellom 430 000 og 450 000 yrkesrelaterte svenske overnattingar i norske hotell. I 1009 låg

soleis tala 20% over tala i starten av tiåret. Ferietrafikken gjekk ned med 35%. Nedgangen ramma både vinter og sommar, verst i vintersesongen der nedgangen på knapt 100000 overnattingar tilsvarar 44% av nivået i 1999. Om vi reknar at vinteropphalda varte i fem døger inneber dette ein nedgang frå 43 000 svenske vinterturistar i 1999 til 25 000 turistar i 2009. Sommartrafikken gjekk ned med 150 000 overnattingar, frå 460 000 i 1999 til 310 000 i 2009. Dette tilsvarar ein reduksjon på 30%. Omrekna til turistar, noko som er meir problematisk i dette tilfelle enn for meir langvegsfarande gjester, er det tale om ein nedgang frå 66 000 til 44 000 svenskar på opphalds- og rundreiseferie i Norge. Totalt er det altså tale om ein nedgang frå 100 000 til omlag 70 000 turistar pr år.

Trafikken frå Sverige er konsentrert. I vintersesongen dreier det seg om Hedmark med 30% av ferieovernattingane (vinteren 2009), Oppland med 18% og Buskerud med heile 36% av svensktrafikken. Til saman sto vinterferieområda i dei tre fylka for 85% av svenske ferieovernattingar i vintermånadene. Sommarstid sto (i 2009) rundreisefylka i Sør-Norge for 60% av ferieovernattingane. Oppland var størst med 13% av overnattingane, Møre og Romsdal oppnådde 12% av svensktrafikken og Hedmark 9%. Dei andre bidragsytarane til rundreiseproduksjonen i Sør-Norge, Oslo, Buskerud, Hordaland og Sogn og Fjordane sto for mellom 7% og 5% av produksjonen. Det er grunn til å rekne med at det meste av desse tala skriv seg frå individuelt organiserte rundreiser men dei har også eit visst innslag av bussrundreiser. Trønderfylka og Nordland sto for 32% av dei svenske ferieovernattingane siste år.

Sommaren 2009 budde knapt 2000 svenskar i hyttegrender i Sør-Norge medan omlag 30 000 var på rundreise i landsdelen. I Midt- og Nord-Norge tilseier overnattingstala at 1000 svenskar hadde teke opphald i ei hyttegrend medan omlag 13 000 var på rundreise. Til saman er det altså tale om 3 000 svenskar på opphaldsferie og 42 000 svenskar på rundreise.

Når det gjeld yrkesrelatert trafikk frå Sverige, er det berre å slå fast at han er enda meir konsentrert geografisk enn dansk yrkestrafikk i 2009: Oslo sto for 39% av dei 450000 overnattingane i dette segmentet siste år, Akershus for 9% , Hordaland for 7% og Sør-Trøndelag for 7%. Dei fire fylka fekk meir enn 60% av trafikken. Ingen andre fylke kom opp til 5% av den yrkesrelaterte trafikken frå Sverige.

Nederland held koken

Nederland var i 1999 den tredje største utanlandsmarknaden for overnattingssektoren i Norge, med knapt 600 000 ferierelaterte og 60 000 yrkesrelaterte overnattingar. Etterpå har det vore ein markant oppgang i yrkesrelaterte overnattingar, til omlag 100 000 dei to siste åra. Dette gjev ein langtidstendens på + 4 000 overnattingar eller 7,5% pr år. Ferietrafikken har også hatt ein overvegende positiv utvikling. Sommartrafikken auka frå 550 000 overnattingar i 1999 til 750 000 overnattingar i 2007 før det kom ein tilbakegang til 705 000 overnattingar i 2008 og 685 000 i 2009. Langtidstendensen er på +17 000 overnattingar eller 3,2% pr år i høve nivået i 1999.

Heile 90% av ferietrafikken frå Nederland går føre seg sommarstid, medan resten delar seg på juletrafikk og vinterferietrafikk. Vintertrafikken har gått litt ned medan juletrafikken syner ein liten oppgang etter årtusenskiftet. I 2009 var Nederland nest størst (nær halvparten så stor som Tyskland) og meir enn dobbelt så stor som den tredje største nasjonaliteten (Sverige) med omsyn til utanlandske sommarferie-overnattingar i Norge. Landet vil truleg alt i inneverande år gå forbi Danmark som nest viktigaste marknad for ferie- og fritidsovernattingar totalt.

Elles er det eit viktig poeng ved trafikken frå Nederland at det er så sterkt prega av individuelt organiserte rundreiser. Ut frå konvensjonen at det berre er dei som bur i utleiehytter som tek opphaldsferie er det berre tale om knappe 10% av overnattingane. Dei resterande 90% av

overnattingane er lagt til campingplassar og hotell. Alle campingovernattingane (nær 2/3 av alle sommarferie-overnattingar) og ein dominerande andel av nederlandske hotellovernattingar sommarstid er individuell rundreiseturisme. I det heile kan det vere eit interessant poeng at nederlendarane er så svakt representert med bussgrupper til Norge og at campingturistane står så sterkt.

Hyttegrendopphalda sommaren 2009 fordelte seg med 42 000 overnattingar (6000 turistar) på Sør- og Austlandet, 17 000 overnattingar / 2 500 turistar på Vestlandet og 5 000 overnattingar / 700 turistar i Midt- og Nord-Norge. Dei store overnattingstala kom i Sør-Norge der 76 000 nederlendarar på rundreise gjennomførte 530 000 overnattingar. Størst trafikk hadde Sogn og Fjordane med omlag 110000 nederlandske rundreiseovernattingar. Gjennomsnittsturisten hadde altså 1,4 overnattingar i fylket. Andre populære fylke blant dei nederlandske rundreiseturistane er Oppland, som hadde 79 000 overnattingar (1 pr turist), Buskerud (0,7 pr turist), Hordaland (0,9 pr turist) og Møre og Romsdal (0,7 overnattingar pr turist). I dei andre fylka hadde mellom 10% og 50% av nederlendarane vore innom på overnattingsstopp.

I Midt- og Nord-Norge var det ifølge overnattingsstatistikken knapt 20 000 nederlandske rundreiseturistar på ferde. Desse gjennomførte 26 000 overnattingar i Sør-Trøndelag, 10 000 i Nord-Trøndelag, 34 000 i Nordland, 10 000 i Troms og 13 000 i Finnmark. Her vil summen pr turist vere redusert til 5 overnattingar fordi det som regel vil vere naudsynt med overnattingar på veg til rundreiseområde som ligg så langt frå heimlandet til turistane. Tidlegare granskningar syner at det då er vanleg å la "transittreisa" vere ein del av rundreiseprogrammet og utgjere minst to overnattingar av ein vekestur.

Den yrkesrelaterte trafikken frå Nederland er fordelt omlag på same måte som tilsvarande trafikk frå andre land: 1/3 i Oslo, 1/3 til saman i Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag og den siste 3-delen på dei andre 15 fylka.

Storbritannia: Vekst før samanbrot

Trafikken frå dei britiske øyer syner ei annleis utvikling enn dei marknadene som det er referert til så langt. Frå 1999 og fram til 2008 var det ein viss vekst i tala for alle overnattingsformene, med 3% vekst for hotella som det svakaste resultatet og ei dobling av trafikken til hyttegrendene som den beste utviklinga. Normalmånadskalkylar av hotelldata indikerer riktig nok ein nedgang i ferietrafikken på omlag 20%, men denne vart meir enn kompensert av ein monaleg vekst i annan britisk trafikk til hotella. Frå 2008 til 2009 har vi diverre vore utsett for ein dramatisk nedgang i trafikken: Ferietrafikken til hotella vart halvert og campingtrafikken redusert med nær 30%. Annan trafikk til hotella syner ein svak nedgang og overnattingar i hyttegrender og vandrarheimar held seg stabile. Totalt er det tale om ein nedgang på 130 000 av i alt 300 000 britiske ferieovernattingar i Norge i 2008. Nedgangen er sjølvstapt eit resultat av finanskrisa, men i dette tilfellet ligg det også andre tilhøve bak: Fram til september 2006 gjekk det ferjeruter til Newcastle frå Kristiansand og Bergen/Stavanger. Då vart ruta frå Kristiansand lagt ned. Etter det hadde Fjord Line monopol med ruta Bergen-Newcastle, men fekk ho ikkje til å bere seg. I september 2008 vart sambandet lagt ned. Då vart det med eitt svært vanskeleg å reise frå Storbritannia til Norge for å ta seg ein rundtur i eige køyretøy, slik mange britar hadde gjort tidlegare.

Vintertrafikken frå Storbritannia varierte kraftig i heile perioden, med 44 000 som lågaste overnattingstal i 2000 og 78 000 overnattingar som høgaste tal i 2007. Her må ein truleg både ta omsyn til at einskilde år har hatt betre snøtilhøve enn andre, men og at det har gått føre seg endringar i sals- og kommunikasjonstilhøva dei siste ti åra. Britane reiser i all hovudsak til dei fem fylka Hedmark, Oppland, Buskerud, Telemark og Hordaland vinterstid. I åra mellom

2005 og 2008 var trafikken til Hedmark, Oppland og Telemark heilt stabil medan det var varierende trafikk til Hordaland. Trafikken til Buskerud gjekk markant ned. Vinteren 2009 svikta britane Norge. I Buskerud vart det t d berre registrert 16 000 britiske overnattingar og Hordaland vart ramma av full stopp i trafikken frå Storbritannia.

Her er det naudsynt å kome med ein kommentar til metodikken. Tala i tabell V10 er basert på Normalmånadskalkylar av britiske hotelldata for landet samla. Om vi gjer analysane på fylkesnivået og summerer data for dei viktigaste fylka, får vi tildels sterkt avvikande resultat for vintersesongen. Det syner seg at vinterferietrafikken frå Storbritannia ligg godt over det som går fram av oversiktstabellen. Tala for sommarsesongen blir ikkje påverka av kva metodealternativ som blir nytta. Dei alternative tala for vintersesongen går ut på stabil trafikk på omlag 90 000 overnattingar i 2005-2007, 80 000 overnattingar vinteren 2008 og 60 000 overnattingar vinteren 2009. Under desse summene ligg ein nedgang i Buskerud på 27 000 overnattingar frå 43 000 i 2005 til 16 000 i 2009. Nedgangen i fylket vart langt på veg erstatta av "tilfeldig"/forbigåande auke i vintertrafikken i andre fylke, men det kan også registrerast auke i britisk vinterferietrafikk utanom dei typiske vintersportsområda våre, t d i Troms.

Tala for Buskerud er av spesiell interesse av di dei, på godt og vondt, er prega av innsatsen for å få trafikk på den regionale flyplassen Dagali og av di det er tale om resultata av ein omfattande fylkeskommunal og kommunal innsats gjennom marknadsføringsselskapet Norcharter. Det ser ikkje ut til at Dagali har hatt mykje å seie korkje for dei imponerende trafikk tala regionen oppnådde fram til 2005 eller for nedgangen i åra etterpå. Om Norcharter har hatt like liten verknad er eit anna spørsmål, men det ser tvillaust slik ut.

Eit anna spørsmål er elles kva ferjesambanda over Nordsjøen har hatt å seie for britisk vinterferietrafikk til Norge. Nedlegginga av sambandet Kristiansand- Newcastle i 2006 synest ikkje å hatt verknader i det heile. Trafikknedgangen i Hordaland og Buskerud frå 2008 til 2009 er truleg påverka av at sambandet mellom Bergen/Stavanger og Nord-England vart lagt ned hausten 2008, men her må vel også finanskrisa vere medverkande? At Hedmark og Oppland greier seg betre enn dei andre vintertrafikkfylka og at det er auke i vintertrafikken til andre fylke skulle vel elles tilseie at det likk føre alternativ til Nordsjøferjer vinterstid. I den samanhengen ville det vore interessant å sett nærare på kvifor Norcharterregionen synest å ha gjort så lite for å kompensere bortfallet av ferjerutene.

Sommarferietrafikken frå Storbritannia heldt seg stabil mellom 210 000 og 260 000 overnattingar frå 1999 til 2006. Etter det ser vi ein svak nedgang år for år fram til 2008, men sjølv då heldt trafikken seg innan variasjonsområdet med 217 000 overnattingar. I 2009 kom det så ein smell på minus 84 000 overnattingar og ein relativ nedgang på 40%.

Det ligg ikkje føre granskingar av korleis britiske sommarturistar ter seg på Norgestur, men mykje talar for at dei skil seg ganske mykje frå dei andre viktige nasjonssegmenta, m a ved at det ikkje er særleg mykje bussgrupper å sjå. Ut frå overnatningsstatistikken kan vi slå fast at det heller ikkje er tale om mykje tradisjonelle hytteopphald. Britane er nesten fråverande i overnatningsstatistikken for hyttegrender i sommarsesongen. Geografisk er sommartrafikken konsentrert om fjordfylka som har omlag 55% av britiske overnattingar og hovudstaden med omlag 15%. Tek vi så med at omlag 10% av britiske sommarferieovernattingar i Norge vart registrerte i Nord-Norge, var det i 2009 berre att omlag 25 000 overnattingar å dele på i resten av landet. Det inneber m a at dalføra i Sør-Norge som normalt får ein monaleg del av rundreisetrafikken har liten trafikk frå det britiske sommarsegmentet. Det skulle tilseie at britane ikkje reiser på typiske rundreiser i landet vårt. Det er meir realistisk å snakke om regionale opphald i Oslo, Hordaland, Sogn og Fjordane og Nordland, med eit visst innslag av regionale rundturar i fjordfylka. Elles er det ganske påfallande at den britiske trafikken har eit

klart avvikande sesongmønster med mykje av trafikken tidleg på sommaren, i mai og juni, og heller mindre enn meir i månadene etterpå.

Det store spørsmålet om trafikken frå Storbritannia må elles vere å få avklart kor stor del av nedgangen som kan førast tilbake til nedlegginga av ferjesambanda i 2006 og 2008. Sidan det ikkje ligg føre granskningar må vi også her vere nøgde med nokre bokhalderøvingar. Det som står fast er at den ferjebaserte turismen frå Storbritannia til Norge gjekk ned frå eit ukjend nivå til 0. All trafikk i 2009 var flybasert. Om vi berre hadde visst kor stor del av trafikken sommaren 2008 som var flybasert, kunne vi utan vidare ha funne endringane også i den trafikken. Det synest klart at områda kring ferjebasane hadde større innslag av ferjebasert trafikk enn andre område. Dette gjeld særleg Nord-Norge som ligg for langt frå Bergen til at det er grunnlag for omfattande rundreiseprogram for ferjeturistar med eige køyretøy. Om vi difor seier at all britisk trafikk i Nordland er flybasert og at nedgangen i det fylket er representativ for marknadssegmentet, kan vi rekne oss tilbake til kor mange overnattingar flybaserte britiske turistar genererte i dei ulike regionar og fylke. Trafikken i Nordland var 15% høgare i 2008 enn i 2009. Om vi legg det endringstalet til grunn syner det seg at det sommaren 2008 genererte ferjebaserte britiske turistar 60 000 overnattingar i Norge. I 2009 var talet redusert til 0. $\frac{3}{4}$ av nedgangen, 45 000 overnattingar, ramma Vestlandet. 25 000 ferjebaserte overnattingar vart borte i Hordaland og 15 000 i Sogn og Fjordane. I tillegg vart det altså borte 20 000 overnattingar knytte til flybasert britisk sommarferietrafikk. Halvparten av dette fell på fjordfylka, i all hovudsak på Hordaland og Sogn og Fjordane.

Den yrkesrelaterte trafikken frå Storbritannia voks frå knapt 300 000 overnattingar pr år ved årtusenskiftet til 430 000 i 2007 før han gjekk tilbake i dei to neste åra. For 2009 kan vi rekne oss til at det var 340 000 overnattingar med yrkesrelaterte formål. Knapt 40% av desse vart generert i Oslo, 20% i Rogaland og 15% i Hordaland, så det er tale om høg grad av konsentrasjon også i denne trafikken.

Langsam utfasing av ferietrafikken frå USA?

Turisttrafikken frå USA har vore ei monaleg inntektskjelde for norske hotell i meir enn 50 år og nådde ein topp i 1980-åra med knapt 600 000 hotellovernattingar pr år. Det ligg ikkje føre data som syner kva reisesegment som gjer seg gjeldande, men analyse av nyare data tilseier at det i all hovudsak må ha vore tale om turistar som krysset Atlanterhavet i båt før dei la ut på rundreiser med buss gjennom heile Skandinavia, alt organisert og kontrollert økonomisk av internasjonale turoperatørar. Etter 1960 tok flyrutene over langtransporten og turoperatørane og dei lokale buss- og hotellaktørane kunne glede seg over ei monaleg trafikkauke. Med åra voks det også fram ei monaleg gruppe av "businessuristar" som vitja landet med sikte på kulturell, politisk og økonomisk aktivitet. Trafikkanalysar tyder på at det har vore tale om 10-15 000 amerikanske "yrkes"-overnattingar pr måned i norske hotell, i alle fall frå midten av 1980-åra, og at talet har halde seg stabilt like fram til i dag. Det kan ein diverre ikkje seie om ferie- og fritidstrafikken. Her syner overnattingstala at så mykje som 50 000 amerikanske turistar sto for 350 000 overnattingar i norske hotell i 1987. Sidan varierte talet på turistar mellom 25 000 og 40 000 pr år fram til 2005. Då var det som om botna fall ut marknaden. I 2005 sto 26 000 amerikanske ferieturistar for omlag 180 000 overnattingar. Etter det fall tala til 170 000 overnattingar i 2006, 150 000 i 2007 og 130 000 i 2008, før det i 2009 vart knapt 100 000 amerikanske ferie- og fritidsovernattingar i norske hotell. Det er berre å slå fast at amerikansk ferie- og fritidstrafikk til Norge i 2009 ligg på 1/3 av nivået det hadde for 10 år sidan.

I 2009 genererte amerikanske feriegjester, i hovudsak bussturistar på rundreise i Skandinavia, 37 000 overnattingar i Oslo, 23 000 i Hordaland og 16 000 i Sogn og Fjordane. Desse tre fylka oppnådde heile 70% av dei amerikanske ferieovernattingane i Norge dette året.

Oppland, Rogaland og Møre og Romsdal hadde omlag 5% av produksjonstala kvar. Vi gjennomførte egne studiar av engelskspråkleg turoperasjon med tilbod på turar til og i Norge, Norden og Nord-Europa i åra 1995-2003. Dei synte at halvparten av alle ferierelaterte hotellovernattingar var baserte på rundreiser med buss selde gjennom dei fem-seks turoperatørane vi hadde under lupa. Det skulle tilseie at omlag 7 000 amerikanske turistar tok del i bussrundturar i landet i 2009. Dei genererte omlag 50 000 overnattingar i landet (og eit tilsvarende tal i dei andre landa som typisk inngår i slike turprogram). Trafikken i dette segmentet har variert ganske mykje dei siste 15 åra, mellom omlag 20 000 turistar i 1998 til 10 000 i 2003 og 2008 før han nådde eit førebels minimum i 2009. Spørsmålet er om det er realistisk å tru på ein ny oppgang i trafikken i dette historisk sett viktige segmentet.

Det er ganske eksepsjonelt at så stor del av den amerikanske turisttrafikken skjer gjennom turoperatørar. Dei reduserer reiselivet i Norge til underleverandørar utan direkte kontakt med turistane og utan særleg påverknad av turinnhald, prisar og andre heilt vesentlege delar av produkttilbodet. Samstundes vil turoperatørane vere i den særstillinga at dei faktisk har Norgesreiser til sals. Dei kan tilby nye produkt, tilpasse etablerte tilbod, dei kan stimulere interessa for tilbodet og dei kan hauste erfaringar frå sal og gjennomføring av turtilboda. Vi har elles sett at studiar av praksisen til turoperatørane kan vere ei kjelde til aktuell innsikt.

Stabil låg trafikk frå middelhavslanda

Dei siste tiåra har det vokse fram ein viss turisttrafikk frå middelhavslanda Frankrike, Spania og Italia. Det er ikkje tale om særleg store besøkstala, men på det meste har omlag 40-50 000 franskmenn (i åra 1999-2002), 35-40 000 spanjolar (2006-2007) og 25-30 000 italiendarar (2006-2007) vore på ferieopphald i Norge. Det er så godt som berre tale om sommartrafikk og berre 2-3% av overnattingane var lagt til hyttegrender. I 2009 var 60% av dei franske overnattingane, 65% av dei italienske og 75% av dei spanske ferieovernattingane lagt til hotell. Det ligg ikkje føre separate data for spørsmålet, men det er grunn til å rekne med at ein klar majoritet av hotelltrafikken er bussrundturar. Dei ferierelaterte hotellovernattingane har variert ganske mykje dei siste ti åra og kvar nasjonalitet har hatt særeigne utviklingsløp. Trafikken frå Frankrike gjekk ned med nesten 40% mellom 1999 og 2008, men sokk berre med 3% mellom 2008 og 2009. Trafikken frå Spania gjekk ganske kraftig opp mellom 1999 og 2007, men viste klar tilbakegang i 2008 og 2009. Då låg dei ferierelaterte hotellovernattingane 15% under nivået 10 år tidlegare. Ferierelatert hotelltrafikk frå Italia varierte mellom 85 000 og 110 000 overnattingar i perioden og låg i 2009 på middelverdien 100 000 overnattingar. Det skulle tilseie at 15 000 italiendarar var på rundreise i Norge sommaren 2009. Om alle hadde reist med buss og det hadde vore 50 turistar pr buss hadde det altså vore tale om 300 bussturar, ikkje meir, ikkje mindre. Tilsvarende tal for Frankrike var 140 000 hotellovernattingar eller omlag 23 000 turistar og 450 busslaster. Frå Spania kan det ha vore tale om omlag 400 busslaster med vel 20 000 turistar og 130 000 hotellovernattingar (på kvar sine 6-7 ulike stader).

Mellom 15 og 20% av hotellovernattingane for kvart av dei tre landa blir lagt i Nord-Norge. Oslo og Akershus tek 20% av dei spanske, 33% av dei italienske og 25% av franske ferierelaterte hotellovernattingane. Dette indikerer at svært mykje av trafikken er basert på flytransport. Vestlandsfylka tek heile 55% av dei spanske ferieovernattingane, 33% av dei italienske og 33% av dei franske og utgjer med det dei viktigaste bidragsytarane til denne trafikken.

Campingtrafikken frå dei tre landa har heldt seg stabilt på omlag 70 000 franske overnattingar og 45 000 italienske overnattingar dei siste ti åra, medan det er registrert ein auke frå 15 000 til 30 000 spanske campingovernattingar i løpet av observasjonsperioden. Om vi reknar at kvar eining (bil, bil og campingvogn eller bubil) omfattar tre personar på ein tur med seks

overnattingar i landet, var det altså tale om omlag 4 000 franske einingar, 2 500 italienske einingar og 1 300 spanske einingar i 2009.

Franske turistar kjøpte elles 9 000 overnattingar i hyttegrender og 10 000 overnattingar i vandrarheimar i 2009. Ser vi desse saman med campingovernattingane er det tale 90 000 overnattingar. Vel 20% vart lagt til Nord-Norge og 40% på Vestlandet.

Spanske turistar overnatta i 2009 3 000 netter i hyttegrender og 10 000 netter i vandrarheimar. Samla overnattingsvolum utanfor hotella kom opp i 40 000 overnattingar, 25 000 (63%) på Vestlandet og 8 000 (20%) i Nord-Norge.

Italienske turistar kjøpte 4 000 overnattingar i hyttegrender og 8 000 overnattingar i vandrarheimar i 2009. Når vi ser dette saman med campingovernattingane blir det 55 000 ferierelaterte overnattingar utanom hotella. Omlag 17 000 (30%) av desse vart lagt til Nord-Norge. Vestlandsfylka fekk omlag 20 000 overnattingar eller 35% av desse overnattingane som i all hovudsak vart gjort i sjølvstellsanlegg.

Trafikken i eit konkurranseperspektiv

Turisttrafikken i Norge er ein del av eit større heile, t d trafikken i Norden, Vest-Europa eller heile verda. Skal ein vurdere konkurransedugleik, marknadsproblem og marknadspotensiale er det nyttig å dra denne dimensjonen inn i analysane. Tekniske/metodiske vanskar har ført til at det ikkje ligg føre særlig omfattande data for internasjonale turiststraumar. I 1988 gjennomførte eg ein analyse basert ein sektorrekneskap for utanlandsovernattingar i Vest-Europa i 1985. ”Rekneskapen” bygde på nasjonsfordelt statistikk for innkomande utanlandsturisme for alle viktige turistland i Vest- Europa.

Det synt seg vanskeleg å få samanliknbare tal for alle land, og det er ingen grunn til å skjule at totaltala vart litt omtrentlige, men dei gjorde det mogleg å få eit betre oversyn over hovuddraga i dei turiststraumane trafikken til landet er ein del av, og då må det vere lov å oversjå upresise detaljar. Prosjektet var likevel såpass vidløftig og arbeidskrevjande at eg ikkje har funne grunnlag for å repetere det her og nå. Mønsteret er neppe endra særleg mykje, og ikkje i noko høve så mykje at det rokkar ved hovudfunna frå 1985:

Samla nådde dei fem nordiske landa om lag 25 millionar overnattingar frå utlandet i 1985. Dette utgjorde 2,7% av alle registrerte utanlandsovernattingar i Vest-Europa. Om lag 10 millionar overnattingar kom frå dei andre nordiske landa.

Andelen av registrert trafikk frå ikkje-nordiske land varierte frå 1.1% (av overnattingar frå Storbritannia) til 2,7% (USA). Nordens andel av utanlandsovernattingar frå nordiske land låg mykje høgare, men varierte voldsamt. Nordmenn låg særst høgt, med 33% av utanlandsovernattingane i andre nordiske land. Danskane låg lågast (vi hadde ikkje data for islendingane) og la berre 10% av utanlandsovernattingane sine til Norden.

Vel 35% av all internasjonal overnatting i Norden gjekk føre seg i Danmark, medan Sverige hadde 30% og Norge om lag 20% av overnattingane. Dette gir Norge ein andel på 0,5% av alle registrerte utanlandsovernattingar i Vest- Europa. Andelen varierer frå 0,4% av nest-yske til 5% av danske overnattingar i utlandet.

Av detaljar i trafikken til Norden fann vi at

- **franskmenn** la 1,3% av sine overnattingar utanlands til Norden og spreiar dei godt på dei ulike landa. Norge fekk om lag 30% av overnattingane og sto for 0,4% av registrerte franske overnattingar i utlandet

- **nederlendarane** la 2,3% av sine overnattingar i utlandet til Norden. Danmark og Sverige hadde størst andel av desse, men om lag 20% vart lagt til Norge. Dermed utgjorde overnattingane i Norge 0,5% av registrerte overnattingar frå Nederland.
- **britane** la berre 1,1% av sine utanlandsovernattingar til Norden. 35% av desse (0,4% av registrerte britiske utanlandsovernattingar) vart lagt til Norge.
- **vest-tyskarane** la 2,4% av registrerte utanlandsovernattingar til Norden. Berre 15% av desse gjaldt Norge (55% i Danmark og vel 20% i Sverige). Det gav Norge ein marknadsandel på 0,4% av registrerte vest-tyske utanlandsovernattingar.
- **amerikanarane** la 2,7% av sine overnattingar i Vest- Europa til nordiske land. Av dette fekk Norge knappe 30%, omlag likt med Danmark og litt meir enn Sverige. Talet gav Norge ein andel på 0,8% av alle amerikanske overnattingar i Vest-Europa.

Trafikkstraumane **innan** Norden kan oppsummerast slik:

- **danskane** la vel 10% av registrerte overnattingar i utlandet til andre nordiske land. Nær 50% (5% av "alle" danske utanlandsovernattingar) av desse vart lagt til Norges og 40% i Sverige.
- **finnane** la 15% av utanlandsovernattingane i Norden. 60% av overnattingane i nordiske land vart lagt til Sverige og berre 17% i Norge. Trafikken til Norge utgjorde knappe 3% av registrerte finske overnattingar i utlandet.
- **svenskane** la vel 15% av registrerte utanlandsovernattingar i andre nordiske land. Nær 50% av desse overnattingane vart lagt i Danmark og om lag 25% i Norge. Dette gav Norge ein andel på knappe 5% av den svenske "marknaden for overnattingar utanlands i Vest-Europa".
- **nordmenn** prioriterte Norden langt høgare enn innbuarane i dei andre nordiske landa. 33% av registrerte norske utanlandsovernattingar i 1985 vart lagt i andre nordiske land. Sverige fekk over 60% og Danmark knapt 30% av desse. Sverige hadde ein andel på vel 20% av alle registrerte norske overnattingar i utlandet dette året.

Med marknadsandelar frå 5 % i Sverige og Danmark til 0,8- 0,4 % i andre viktige land, må det vere klart at Norge har ein heilt marginal posisjon i internasjonale marknader. I marknadssamanheng må det vera rett å seia at det å leggje turen til Norden og Norge er svært uvanlig. Utlendingar som vel desse destinasjonane representerer reine unnatak frå det vanlige reisemønsteret i dei ulike landa. Den låge marknadsandelen kan vera eit resultat av at produkta er "eksotiske", slik somme ønskjer å framstille det, men det kan og vera eit uttrykk for at produkta er lite kjent/har låg interesse/er vanskelig tilgjengelig/osb.

Nå, 25 år seinare, veit vi framleis ikkje om den låge totalmarknadsandelen er eit resultat av at turistane kjem frå eit eller eit fåtal mikrosegment, som t d amerikanarar av norsk ætt, eller om det er rettare å sjå dei som minoritetar frå større marknadssegment, som t d amerikanarar med visse sosio-økonomiske kjenneteikn. Somme vil finne dette skiljet spissfindig, men det vil normalt ligge større potensiale i å utvide minoriteten av eit stort segment enn å få meir ut av eit mikrosegment. Det mest realistiske er vel likevel at ein slit tungt i begge situasjonane. Med tanke på den dramatiske nedgangen som har ramma trafikken frå USA blir det vel elles hipp som happ kva segment vi talar om. I alle høve vil det berre vere minoritetar som vurderer å reise hit.

Marknadsføring til mikrosegment og minoritetar vil og må skilje seg radikalt frå opplegg retta mot hovudsegment og marknadsakt. Dette prøvde eg i 1985 å få fram i ein kommentar til dei data som er referert ovanfor:

”Vi veit heller ikkje nok om produktutvikling og marknadsføringspraksis til å avgjøre i kva grad den er prega av spesialisering og/eller av at marknadsandelane er så små. Dei døma vi har sett tyder på store variasjonar frå heilt generell tenking til sterk spesialisering av tilbod. Begge ytterpunkta rammast av småskalaproblem. Generell marknadsføring blir for sped, manglar profil og fokusering. Spesielle tilbod vil ofte vera retta mot fiktive eller for små målgrupper. Her trur vi det ligg mykje arbeid framfor reiselivsnæringa. Minoritets-/småskalaproblema krev antakelig langt meir spesialisering og samordning enn det vi ser i dag, både på produkt- og kommunikasjonssida.” (Dahl, 1988, s.25)

I åra etter 1990 har det vore satsa mykje på samordning og felles innsats i marknadsføringa av Norge som turistprodukt, m a i form av nye organisasjonar, utvikling av profilprodukt og ”merkevarebygging”, med tildels store offentlege bidrag både organisasjonsmessig og finansielt. Det kan ikkje vere tvil om at satsinga har vore mislykka og at det snarast bør gjerast ein seriøs innsats for å hindre at det blir kasta vekk fleire titals millionar kroner kvart år på idear som har synt seg heilt resultatlause dei siste 20 åra. Det gjeld m a satsinga på reklamebasert ”merkevarebygging”. Det er ikkje klokt å drive ”profilering” og ”merkevarebygging” av reiselivstilbod i høve mikrosegment eller målgrupper utanfor rekkevidde for massekommunikasjon, særleg ikkje så lenge det er tale svært samansette og diffuse produkt. Eg seier ikkje at norsk reiseliv har øydelagt for seg sjølv ved å låne øyre til reklamefolk, berre at det er kasta vekk enorme beløp på hovudlause prosjekt. Dette er i og for seg ikkje øydeleggande, om det ikkje har hindra meir effektive tiltak, og det veit ein lite om før ein har prøvd ut alternativa.

To kritiske spørsmål

Situasjonen gjer det nærliggande å reise ei rad spørsmål knytte til utviklinga i norsk turisme og den offentlege innsatsen på området. Det kan ikkje vere tvil om at reiselivspolitikken i landet er fundert på alt anna enn realistiske vurderingar av situasjonen og potensialet for positiv utvikling av internasjonal turisttrafikk til Norge. Ein er nøydd til å spørje korleis det har vore mogleg å unngå å dra denne konklusjonen for mange år sidan, og kvifor det ikkje er gjort. Kven burde ha hatt ansvaret og kven burde ha oppdaga at dei ikkje tok det? Kvar ligg, eller er det best å legge, ansvaret for å sikre at den offentlege innsatsen bygger på realistiske føresetnader og oppnår rimeleg resultat? Kva har gått feil i arbeidet for å utvikle, eller i det minste halde oppe, vilja, evna og kompetansen til å gjere realistiske vurderingar av desse spørsmåla? Kan Næringsdepartementet halde fram med å støtte ein praksis som synest heilt utan innverknad på resultatata til sektoren? Kva tykkjer Finansministaren og Riksrevisjonen om ressursbruken?

Kva med kompetansespørsmåla? Kvifor har ikkje tildels store forskingsressursar ført til eller sikra at vi har meir realistiske bilete og perspektiv på turismen i Norge og dei marknadstilhøva som herskar for sektoren? Kva slår feil når ein marknadsføringsinnsats på mange hundre millionar kroner årleg synest å vere utan effekt? Kvifor blir det ikkje stilt krav til effektar, eller til at ein i det minste må granske og dokumentere effektar eller mangel på slikt?

Tilvisingar:

Dahl, Rolf (1988), Overnattingsnæringa i Sogn og Fjordane. Ei bearbeiding av eksisterande statistikk, Prosjektrapport 2/88, Sogndal: VF/SFdh

Dahl, Rolf (1993), Trafikkstraumar og reiselivsproduksjon i Midtre Sogn, Arbeidnotat 6/93, Sogndal: SFdh

Flognfeldt, T. jr. (1995), Reiselivsgeografi. Innføring i reiselivsgeografisk analyse, 2. utgave, Oslo: Universitetsforlaget

Granseth, T. (1993), Veiviser i norsk reiselivsstatistikk, Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Gunn, C. A. (1997), Vacationscape. Developing Tourist Areas, Third edition, London: Taylor & Francis Ltd

Statistisk Sentralbyrå: "Om statistikken" på <http://www.ssb.no/overnatting/om.html>

Ølnes, S. (1980), Turismens innverknad på ferjekapasiteten, Prosjektrapport, Oslo: Transportøkonomisk institutt.

Tabellvedlegg:

Tabell V1

Overnattingar i norske hotell 1994-2009 (1000 ovn)

nasjonalitet	norske	danske	svenske	tyske	britiske	nederlandske	USamerik.	franske	spanske	italienske	andre	Sum utland	hotovnialt	andel norske
1994	9643	829	680	1160	381	233	398	283	46	128	905	5041	14685	66 %
1995	9862	951	643	1065	422	248	347	272	59	110	868	4985	14847	66 %
1996	10261	933	658	1022	447	252	337	253	101	121	926	5050	15312	67 %
1997	10680	891	687	995	450	252	337	248	138	125	916	5039	15719	68 %
1998	11252	856	678	977	525	288	379	246	168	156	897	5168	16421	69 %
1999	11319	840	684	883	542	297	429	275	177	144	935	5208	16526	68 %
2000	11398	813	614	839	472	318	407	257	168	144	934	4967	16365	70 %
2001	11599	777	585	814	517	270	382	230	172	122	947	4817	16416	71 %
2002	11482	736	550	768	545	280	356	230	176	130	935	4706	16188	71 %
2003	11262	617	475	774	516	283	298	220	180	142	868	4375	15636	72 %
2004	11764	640	503	738	578	291	321	216	177	146	985	4596	16360	72 %
2005	12349	619	531	810	602	296	316	210	198	142	1036	4761	17110	72 %
2006	12859	588	527	746	652	285	317	206	243	164	1187	4914	17773	72 %
2007	13458	566	560	720	646	321	313	203	268	165	1307	5068	18526	73 %
2008	13328	541	579	729	562	309	290	201	213	139	1329	4894	18222	73 %
2009	13227	512	568	664	445	291	251	210	182	157	1146	4427	17654	75 %
diff														
2009-1994	3584	-317	-112	-496	64	58	-147	-73	136	29	241	-614	2969	121 %
2009-1999	1908	-328	-116	-219	-97	-6	-178	-65	5	13	211	-781	1128	169 %
2008-1994	3685	-288	-101	-431	181	76	-108	-82	167	11	424	-147	3537	104 %
2009-2008	-101	-29	-11	-65	-117	-18	-39	9	-31	18	-183	-467	-568	18 %
(09-94)/1994	37 %	-38 %	-16 %	-43 %	17 %	25 %	-37 %	-26 %	296 %	23 %	27 %	-12 %	20 %	
(09-99)/1999	17 %	-39 %	-17 %	-25 %	-18 %	-2 %	-41 %	-24 %	3 %	9 %	23 %	-15 %	7 %	
(08-94)/1994	38 %	-35 %	-15 %	-37 %	48 %	33 %	-27 %	-29 %	363 %	9 %	47 %	-3 %	24 %	
(09-08)/2008	-1 %	-5 %	-2 %	-9 %	-21 %	-6 %	-13 %	4 %	-15 %	13 %	-14 %	-10 %	-3 %	
endrings%	2,4 %	-3,1 %	-1,6 %	-2,7 %	2,6 %	1,5 %	-1,8 %	-1,9 %	11,7 %	1,9 %	3,1 %	-0,6 %	1,4 %	
snittendring	239,7	-29,6	-10,9	-28,7	11,3	3,9	-6,9	-5,3	10,4	2,3	25,4	-28,1	211,5	
startvolum	9811,4	953,9	676,9	1071,6	434,3	252,9	394,5	274,8	88,6	122,5	817,3	5086,8	14898,7	

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V2

Yrkesrelaterte overnattinga i norske hotell 1994-2009 (1000 ovn)

nasjonalitet	norske	danske	svenske	tyske	britiske	nederlandske	USamerik.	franske	spanske	italienske	andre	Sum utland	Alle yrkesrel	andel norske
1994	4988	225	330	127	191	59	110	32	8	25	397	1503	6491	77 %
1995	4949	273	316	169	215	58	130	34	14	23	397	1629	6578	75 %
1996	5135	256	359	223	255	58	118	40	18	28	400	1756	6891	75 %
1997	5436	254	382	213	302	79	136	41	21	33	421	1882	7318	74 %
1998	5822	258	403	250	380	61	144	46	25	30	439	2035	7856	74 %
1999	5978	219	377	203	299	64	180	48	26	31	432	1879	7857	76 %
2000	5822	229	363	155	271	65	136	41	21	32	439	1752	7574	77 %
2001	5852	249	315	172	268	58	131	41	20	35	455	1744	7595	77 %
2002	5662	222	313	170	304	82	134	43	20	43	477	1807	7469	76 %
2003	5471	213	290	170	306	61	139	39	20	45	511	1795	7266	75 %
2004	5766	207	281	191	331	75	140	42	26	50	540	1885	7651	75 %
2005	6278	204	326	255	391	78	135	54	32	51	598	2125	8403	75 %
2006	6795	207	343	215	430	94	149	60	47	57	712	2314	9109	75 %
2007	7286	202	429	239	431	82	161	55	51	57	784	2491	9777	75 %
2008	7396	220	437	214	359	102	159	56	52	54	817	2470	9866	75 %
2009	6907	193	449	235	342	100	152	70	55	59	737	2392	9299	74 %
diff														
2009-1994	1919	-32	119	108	151	41	42	38	47	34	340	889	2808	68 %
2009-1999	929	-26	72	32	43	36	-28	22	29	28	305	513	1442	64 %
2008-1994	2408	-5	107	87	168	43	49	24	44	29	420	967	3375	71 %
2009-2008	-489	-27	12	21	-17	-2	-7	14	3	5	-80	-78	-567	86 %
(09-94)/1994	38 %	-14 %	36 %	85 %	79 %	69 %	38 %	119 %	588 %	136 %	86 %	59 %	43 %	
(09-99)/1999	16 %	-12 %	19 %	16 %	14 %	56 %	-16 %	46 %	112 %	90 %	71 %	27 %	18 %	
(08-94)/1994	48 %	-2 %	32 %	69 %	88 %	73 %	45 %	75 %	550 %	116 %	106 %	64 %	52 %	
(09-08)/2008	-7 %	-12 %	3 %	10 %	-5 %	-2 %	-4 %	25 %	6 %	9 %	-10 %	-3 %	-6 %	
endrings%	2,9 %	-1,5 %	1,1 %	2,0 %	4,8 %	4,8 %	1,6 %	5,4 %	33,1 %	11,8 %	8,8 %	3,5 %	3,1 %	
snittendring	143,2	-4,0	3,7	3,6	11,2	2,6	2,0	1,8	2,7	2,6	28,4	54,5	197,8	
startvolum	4897,4	256,7	329,1	173,4	233,3	54,0	126,0	33,0	8,2	21,7	321,9	1557,1	6454,3	

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V3

Ferie- og fritidsrelaterte overnattinga i norske hotell 1994-2009

nasjonalitet	norske	danske	svenske	tyske	britiske	nederlandske	USamerik.	franske	spanske	italienske	andre	Sum utland	hotffovnialt	andel norske
1994	4656	604	350	1032	190	174	288	251	38	103	509	3538	8194	57 %
1995	4913	678	327	895	206	190	217	238	45	88	471	3356	8269	59 %
1996	5126	677	300	799	192	194	219	213	83	93	526	3295	8421	61 %
1997	5244	636	305	782	148	173	201	207	117	91	496	3157	8401	62 %
1998	5431	598	274	727	145	227	234	200	143	126	458	3134	8564	63 %
1999	5340	621	308	680	244	233	249	227	151	113	504	3329	8669	62 %
2000	5576	585	252	684	201	253	271	216	148	111	495	3215	8791	63 %
2001	5748	528	271	642	248	212	251	189	152	87	492	3073	8821	65 %
2002	5820	515	237	598	241	199	222	187	156	87	458	2899	8719	67 %
2003	5791	404	186	603	210	222	159	181	160	97	357	2580	8370	69 %
2004	5998	433	222	548	247	216	181	174	151	97	444	2711	8709	69 %
2005	6071	415	205	555	211	218	182	156	165	91	438	2636	8707	70 %
2006	6064	381	183	531	221	192	168	146	196	107	475	2600	8664	70 %
2007	6172	363	131	481	215	239	152	148	217	108	523	2577	8749	71 %
2008	5932	320	142	515	203	208	131	145	161	85	513	2424	8356	71 %
2009	6320	319	119	429	103	192	98	140	127	99	409	2035	8355	76 %
diff														
2009-1994	1664	-285	-231	-603	-87	18	-190	-111	89	-4	-100	-1503	161	
2009-1999	980	-302	-189	-251	-141	-41	-151	-87	-24	-14	-95	-1294	-314	
2008-1994	1276	-284	-208	-517	13	34	-157	-106	123	-18	4	-1114	162	
2009-2008	388	-1	-23	-86	-100	-16	-33	-5	-34	14	-104	-389	-1	
(09-94)/1994	36 %	-47 %	-66 %	-58 %	-46 %	10 %	-66 %	-44 %	234 %	-4 %	-20 %	-42 %	2 %	
(09-99)/1999	18 %	-49 %	-61 %	-37 %	-58 %	-18 %	-61 %	-38 %	-16 %	-12 %	-19 %	-39 %	-4 %	
(08-94)/1994	27 %	-47 %	-59 %	-50 %	7 %	20 %	-55 %	-42 %	324 %	-17 %	1 %	-31 %	2 %	
(09-08)/2008	7 %	0 %	-16 %	-17 %	-49 %	-8 %	-25 %	-3 %	-21 %	16 %	-20 %	-16 %	0 %	
endrings%	2,0 %	-3,7 %	-4,2 %	-3,6 %	0,0 %	0,7 %	-3,3 %	-2,9 %	9,5 %	-0,2 %	-0,6 %	-2,3 %	0,2 %	
snittendring	96,4	-25,7	-14,7	-32,2	0,1	1,3	-8,9	-7,1	7,7	-0,2	-3,0	-82,7	13,8	
startvolum	4914,3	697,3	348,2	897,8	200,9	198,8	268,4	241,8	80,5	100,7	495,8	3530,1	8444,2	

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V4

Ferierelaterte overnattingar av turistar frå USA i norske hotell 1990-2009 månad for månad*

år	Ferienattingar av turistar frå USA i norske hotell 1990-2009 månad for månad*												sesongfordeling**		hotellovernattingar i alt				
	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	vinter	sommar	haust	ferieovn	yrkesrelovn	usaovnialt	oktober
1990	0	0	0	0	20000	59000	80000	64000	29000	0	0	0	0	252000	0	252000	113000	365000	11000
1991	0	0	0	0	10000	36000	46000	47000	20000	0	0	0	0	159000	0	159000	121000	280000	13000
1992	0	0	8000	0	15000	50000	73000	63000	28000	0	0	0	8000	229000	0	238000	114000	352000	11000
1993	0	0	0	0	9000	46000	52000	44000	17000	0	0	0	0	167000	0	167000	144000	311000	15000
1994	0	42000	3000	0	22000	59000	74000	60000	26000	0	0	0	45000	242000	0	288000	110000	398000	10000
1995	0	0	3000	0	18000	51000	69000	52000	23000	0	0	0	3000	213000	0	217000	130000	347000	13000
1996	0	0	4000	0	19000	56000	63000	54000	23000	0	0	0	4000	215000	0	219000	118000	337000	11000
1997	0	0	0	0	14000	47000	67000	52000	22000	0	0	0	0	201000	0	201000	136000	337000	14000
1998	0	0	0	0	18000	55000	76000	59000	26000	0	0	0	0	234000	0	234000	144000	379000	15000
1999	0	0	0	0	21000	60000	83000	61000	23000	0	0	0	0	249000	0	249000	180000	429000	20000
2000	0	0	0	0	20000	65000	85000	73000	27000	0	0	0	0	271000	0	271000	136000	407000	14000
2001	0	0	0	0	24000	61000	75000	66000	24000	0	0	0	0	251000	0	251000	131000	382000	13000
2002	0	0	0	0	19000	55000	69000	55000	24000	0	0	0	0	222000	0	222000	134000	356000	13000
2003	0	0	0	0	12000	40000	49000	39000	19000	0	0	0	0	159000	0	159000	139000	298000	14000
2004	0	0	0	0	15000	43000	54000	47000	22000	0	0	0	0	181000	0	181000	140000	321000	14000
2005	0	0	0	0	18000	50000	52000	41000	20000	0	0	0	0	182000	0	182000	135000	316000	13000
2006	0	0	0	0	15000	40000	52000	43000	18000	0	0	0	0	168000	0	168000	149000	317000	15000
2007	0	0	0	0	14000	35000	44000	38000	20000	0	0	0	0	152000	0	152000	161000	313000	16000
2008	0	0	0	0	13000	35000	36000	30000	17000	0	0	0	0	131000	0	131000	159000	290000	16000
2009	0	0	0	0	10000	24000	30000	24000	10000	0	0	0	0	98000	0	98000	152000	251000	15000

* Ferierelaterte overnattingar separerte frå totaltal for USA etter normalmånadsmetoden (sjå tekst)

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V5

Norske overnattingar i norske reiselivsanelegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar						Ferovn i alt	Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Vandrarheim	Camping***	Cpkontrakter	Hyttegrennd*	Vinter			Sommar	Haust	
1999	11 319	5 978	5 340	146	2 663	2 322	259	10 730	16 709	2 138	7 218	1 374	
2000	11 398	5 822	5 576	157	2 617	2 436	280	11 067	16 889	2 331	7 320	1 416	
2001	11 599	5 852	5 748	149	2 489	2 560	310	11 255	17 107	2 386	7 404	1 465	
2002	11 482	5 662	5 820	139	2 592	2 673	324	11 547	17 209	2 430	7 714	1 403	
2003	11 262	5 471	5 791	144	2 633	2 512	440	11 519	16 990	2 383	7 669	1 467	
2004	11 764	5 766	5 998	161	2 758	2 740	409	12 066	17 832	2 488	8 045	1 532	
2005	12 349	6 278	6 071	161	2 718	2 928	472	12 350	18 628	2 604	8 133	1 614	
2006	12 859	6 795	6 064	171	2 744	3 180	613	12 772	19 567	2 642	8 470	1 661	
2007	13 458	7 286	6 172	167	2 978	3 082	653	13 052	20 338	2 817	8 459	1 776	
2008	13 328	7 396	5 932	162	3 047	3 256	656	13 053	20 449	2 848	8 446	1 758	
2009	13 227	6 907	6 320	162	3 056	3 325	731	13 595	20 502	2 869	8 828	1 897	
endringar													
1999-2008	2 009	1 418	592	16	384	934	397	2 323	3 740	710	1 228	384	
2008-2009	-101	-489	388	0	9	69	75	542	53	21	382	139	
1999-2009	1 908	929	980	16	393	1 003	472	2 865	3 793	731	1 610	523	
1999-2008	18 %	0 %	0 %	11 %	14 %	40 %	153 %	22 %	22 %	33 %	17 %	28 %	
2008-2009	-1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %	11 %	4 %	0 %	1 %	5 %	8 %	
1999-2009	17 %	0 %	0 %	11 %	15 %	43 %	182 %	27 %	23 %	34 %	22 %	38 %	

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

*** Camping ekskl sesongkontrakter

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V6

Utanlandske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegjeng*	Vandrarheim	Ferovn i alt		Vinter	Sommar	Hautst
1999	5 208	1 983	3 224	2 169	291	238	5 922	7 906	908	4 932	83
2000	4 967	1 831	3 136	2 094	302	199	5 732	7 563	859	4 770	102
2001	4 817	1 817	3 000	2 070	355	191	5 616	7 433	840	4 663	113
2002	4 706	1 894	2 811	2 118	376	193	5 498	7 392	805	4 600	92
2003	4 375	1 927	2 448	2 103	432	180	5 163	7 090	641	4 424	99
2004	4 596	2 010	2 587	2 150	515	181	5 433	7 442	835	4 482	116
2005	4 761	2 263	2 498	2 114	605	171	5 388	7 651	838	4 427	122
2006	4 914	2 473	2 441	2 201	654	176	5 472	7 944	766	4 540	166
2007	5 068	2 608	2 460	2 345	731	182	5 718	8 326	819	4 736	163
2008	4 894	2 566	2 328	2 329	755	169	5 581	8 147	864	4 563	154
2009*	4 427	2 544	1 882	2 157	785	156	4 981	7 525	701	4 124	156
endringar											
1999-2008	-314	583	-896	160	464	-69	-341	241	-44	-369	71
2008-2009	-467	-22	-446	-172	30	-13	-600	-622	-163	-439	2
1999-2009	-781	561	-1342	-12	494	-82	-941	-381	-207	-808	73
1999-2008	-6 %	29 %	-28 %	7 %	159 %	-29 %	-6 %	3 %	-5 %	-7 %	86 %
2008-2009	-10 %	-1 %	-19 %	-7 %	4 %	-8 %	-11 %	-8 %	-19 %	-10 %	1 %
1999-2009	-15 %	28 %	-42 %	-1 %	170 %	-34 %	-16 %	-5 %	-23 %	-16 %	88 %

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Hautst: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V7

Danske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Feroavn i alt	Total	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegrend*	Vandrarheim	Overn i alt		Vinter	Sommar	Haust	
1999	840	219	621	190	67	22	899	1 118	540	335	24	
2000	813	229	585	198	76	20	879	1 108	531	315	32	
2001	777	249	528	183	71	20	801	1 050	488	289	24	
2002	736	222	515	183	84	20	801	1 023	460	317	24	
2003	617	213	404	176	122	18	720	933	403	281	36	
2004	640	207	433	175	216	17	841	1 049	514	289	38	
2005	619	204	415	173	257	16	862	1 065	537	287	37	
2006	588	207	381	176	240	14	811	1 018	482	291	38	
2007	566	202	363	173	253	15	805	1 007	481	280	44	
2008	541	220	320	182	266	12	781	1 001	474	262	45	
2009	512	193	319	156	273	9	757	950	476	231	50	
endringar												
1999-2008	-299	1	-301	-8	199	-10	-118	-117	-66	-73	21	
2008-2009	-29	-27	-1	-26	7	-3	-24	-51	2	-31	5	
1999-2009	-328	-26	-302	-34	206	-13	-142	-168	-64	-104	26	
1999-2008	-36 %	0 %	-48 %	-4 %	297 %	-45 %	-13 %	-10 %	-12 %	-22 %	88 %	
2008-2009	-5 %	-12 %	0 %	-14 %	3 %	-25 %	-3 %	-5 %	0 %	-12 %	11 %	
1999-2009	-39 %	-12 %	-49 %	-18 %	307 %	-59 %	-16 %	-15 %	-12 %	-31 %	108 %	

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V8

Svenske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar				Feroavn i alt	Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegjeng*	Vandrarheim			Vinter	Sommar	Haust
1999	684	377	308	320	39	38	705	1081	216	463	26
2000	614	363	252	272	37	33	593	956	172	395	26
2001	585	315	271	269	42	30	611	926	186	396	30
2002	550	313	237	266	46	28	577	890	186	364	26
2003	475	290	186	242	35	21	485	774	126	336	23
2004	503	281	222	237	63	24	546	827	185	328	33
2005	531	326	205	231	85	25	546	872	196	324	26
2006	527	343	183	235	83	22	524	867	177	310	37
2007	560	429	131	232	98	23	484	913	161	296	28
2008	579	437	142	251	92	23	508	945	157	323	29
2009	568	449	119	225	93	20	457	906	121	309	27
endringar											
1999-2008	-105	60	-166	-69	53	-15	-197	-136	-59	-140	3
2008-2009	-11	12	-23	-26	1	-3	-51	-39	-36	-14	-2
1999-2009	-116	72	-189	-95	54	-18	-248	-175	-95	-154	1
1999-2008	-15 %	16 %	-54 %	-22 %	136 %	-39 %	-28 %	-13 %	-27 %	-30 %	12 %
2008-2009	-2 %	3 %	-16 %	-10 %	1 %	-13 %	-10 %	-4 %	-23 %	-4 %	-7 %
1999-2009	-17 %	19 %	-61 %	-30 %	138 %	-47 %	-35 %	-16 %	-44 %	-33 %	4 %

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V9

Tyske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Total Overn i alt	Sesongdelte** ferieovernattingar			Sommarferietrafikk	
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttetrend*	Vandrarheim	Ferovn i alt		Vinter	Sommar	Haust	Rundreise	Opphald
1999	883	203	680	847	144	29	1 700	1 903	86	1 543	76	1 704	9
2000	839	155	684	809	142	30	1 665	1 820	97	1 504	68	1 668	11
2001	814	172	642	777	161	26	1 605	1 778	88	1 438	77	1 603	9
2002	768	170	598	790	161	29	1 578	1 748	85	1 423	73	1 581	11
2003	774	170	603	776	174	29	1 582	1 752	89	1 418	70	1 577	12
2004	738	191	548	759	122	30	1 458	1 649	86	1 349	70	1 505	17
2005	810	255	555	769	138	29	1 491	1 746	96	1 370	72	1 539	23
2006	746	215	531	732	165	29	1 458	1 672	90	1 337	78	1 505	31
2007	720	239	481	780	175	28	1 464	1 703	86	1 347	85	1 518	30
2008	729	214	515	752	182	25	1 475	1 689	105	1 336	83	1 525	34
2009	664	235	429	713	187	25	1 355	1 590	82	1 241	81	1 404	36
endringar													
1999-2008	-154	11	-165	-95	38	-4	-225	-214	19	-207	7	-179	25
2008-2009	-65	21	-86	-39	5	0	-120	-99	-23	-95	-2	-121	2
1999-2009	-219	32	-251	-134	43	-4	-345	-313	-4	-302	5	-300	27
1999-2008	-17 %	0 %	0 %	-11 %	26 %	-14 %	-13 %	-11 %	22 %	-13 %	9 %	-11 %	278 %
2008-2009	-9 %	0 %	0 %	-5 %	3 %	0 %	-8 %	-6 %	-22 %	-7 %	-2 %	-8 %	6 %
1999-2009	-25 %	0 %	0 %	-16 %	30 %	-14 %	-20 %	-16 %	-5 %	-20 %	7 %	-18 %	300 %

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V10

Britiske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	Yrkesrelatert		Ferie- og fritidsovernattingar					Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegr*	Vandrarheim	Ferovn i alt		Vinter	Sommar	Haust
1999	543	299	244	42	3	14	303	602	74	222	7
2000	472	271	201	51	5	13	270	541	44	208	19
2001	516	268	248	65	9	16	338	606	58	262	18
2002	545	304	241	74	12	17	343	647	72	253	17
2003	516	306	210	65	16	17	308	614	54	233	20
2004	578	331	247	69	14	17	347	677	75	247	25
2005	602	391	211	66	20	16	314	705	59	234	20
2006	651	430	221	71	20	15	327	757	68	245	14
2007	646	431	215	76	20	14	324	755	78	238	8
2008	562	359	203	62	20	12	296	656	72	217	8
2009	445	342	103	45	24	10	182	524	40	133	9
endringar											
1999-2008	19	60	-41	20	17	-2	-7	54	-2	-5	1
2008-2009	-117	-17	-100	-17	4	-2	-114	-132	-32	-84	1
2005-2009	-157	-49	-108	-21	4	-6	-132	-181	-19	-101	-11
1999-2009	-98	43	-141	3	21	-4	-121	-78	-34	-89	2
1999-2008	3 %	20 %	-17 %	48 %	567 %	-14 %	-2 %	9 %	-3 %	-2 %	14 %
2008-2009	-21 %	-5 %	-49 %	-27 %	20 %	-17 %	-39 %	-20 %	-44 %	-39 %	13 %
2005-2009	-26 %	-13 %	-51 %	-32 %	20 %	-38 %	-42 %	-26 %	-32 %	-43 %	-55 %
1999-2009	-18 %	14 %	-58 %	7 %	700 %	-29 %	-40 %	-13 %	-46 %	-40 %	29 %

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V11

Nederlandske overnattingar i norske reiselivsbygg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegjeng*	Vandrarheim	Ferovn i alt		Vinter	Sommar	Haust
1999	297	64	233	337	14	6	590	654	35	550	5
2000	318	65	253	341	17	6	616	681	35	578	4
2001	270	58	212	351	35	6	604	662	26	571	7
2002	280	82	199	357	37	6	599	680	32	560	7
2003	283	61	222	395	44	6	667	728	28	629	10
2004	291	75	216	429	62	8	714	789	30	674	10
2005	296	78	218	399	65	6	687	765	32	649	6
2006	285	94	192	407	71	6	676	769	24	643	8
2007	321	82	239	467	79	7	791	873	31	748	12
2008	309	102	208	453	78	5	744	846	29	705	10
2009	291	100	192	448	80	6	726	826	30	685	11
endringar											
1999-2008	12	38	-25	116	64	-1	154	192	-6	155	5
2008-2009	-18	-2	-16	-5	2	1	-18	-20	1	-20	1
1999-2009	-6	36	-41	111	66	0	136	172	-5	135	6
1999-2008	4 %	59 %	-11 %	34 %	457 %	-17 %	26 %	29 %	-17 %	28 %	100 %
2008-2009	-6 %	-2 %	-8 %	-1 %	3 %	20 %	-2 %	-2 %	3 %	-3 %	10 %
1999-2009	-2 %	56 %	-18 %	33 %	471 %	0 %	23 %	26 %	-14 %	25 %	120 %

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V12

USAmerikanske overnattingar i norske reiselivsanelegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegjeng*	Vandrarheim	Ferovn i alt		Vinter	Sommar	Haust
1999	429	180	249	9	1	10	269	449	1	267	1
2000	407	136	271	9	1	10	292	428	1	289	1
2001	382	131	251	12	2	9	273	404	1	271	1
2002	356	134	222	9	2	8	241	375	1	238	1
2003	298	139	159	9	1	8	177	316	1	175	1
2004	321	140	181	8	1	7	197	338	1	196	1
2005	316	135	182	7	1	5	194	329	1	193	0
2006	317	149	168	9	4	5	186	335	1	183	1
2007	313	161	152	9	4	5	170	331	2	167	1
2008	290	159	131	7	4	4	146	305	1	144	1
2009	251	152	98	7	3	4	112	264	1	110	1
endringar											
1999-2008	-139	-21	-118	-2	3	-6	-123	-144	0	-123	0
2008-2009	-39	-7	-33	0	-1	0	-34	-41	0	-34	0
1999-2009	-178	-28	-151	-2	2	-6	-157	-185	0	-157	0
1999-2008	-32 %	-12 %	-47 %	-22 %	300 %	-60 %	-46 %	-32 %		-46 %	0 %
2008-2009	-13 %	-4 %	-25 %	0 %	-25 %	0 %	-23 %	-13 %		-24 %	0 %
1999-2009	-41 %	-16 %	-61 %	-22 %	200 %	-60 %	-58 %	-41 %		-59 %	0 %

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V13

Franske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Ferovn i alt	Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegjeng*	Vandrarheim	Vinter			Sommar	Haust	
1999	275	48	227	66	2	6	300	349	2	297	1	
2000	257	41	216	64	2	6	288	329	3	284	1	
2001	230	41	189	66	4	8	267	308	4	261	1	
2002	230	43	187	65	3	7	262	305	2	259	1	
2003	220	39	181	66	2	7	256	295	8	247	2	
2004	216	42	174	73	4	7	259	301	6	251	1	
2005	210	54	156	65	2	7	229	284	2	226	1	
2006	206	60	146	70	3	8	227	287	3	222	3	
2007	203	55	148	74	6	9	237	292	6	228	3	
2008	201	56	145	72	7	9	232	288	9	221	2	
2009	210	70	140	71	9	10	229	299	4	222	2	
endringar												
1999-2008	-74	8	-82	6	5	3	-68	-61	7	-76	1	
2008-2009	9	14	-5	-1	2	1	-3	11	-5	1	0	
1999-2009	-65	22	-87	5	7	4	-71	-50	2	-75	1	
1999-2008	-27 %	17 %	-36 %	9 %	250 %	50 %	-23 %	-17 %	350 %	-26 %	100 %	
2008-2009	4 %	25 %	-3 %	-1 %	29 %	11 %	-1 %	4 %	-56 %	0 %	0 %	
1999-2009	-24 %	46 %	-38 %	8 %	350 %	67 %	-24 %	-14 %	100 %	-25 %	100 %	

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V14

Spanske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Total Overn i alt	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegard*	Vandrarheim	Ferovn i alt		Vinter	Sommar	Haust
1999	177	26	151	14	1	4	171	197	0	170	0
2000	168	21	148	16	1	6	170	191	1	168	0
2001	172	20	152	18	1	5	176	195	1	174	0
2002	176	20	156	19	1	6	181	201	1	180	0
2003	180	20	160	20	1	7	188	208	2	186	0
2004	177	26	151	21	1	7	180	206	1	178	0
2005	198	32	165	20	1	6	192	225	1	191	1
2006	243	47	196	24	2	9	231	278	1	229	1
2007	268	51	217	30	3	13	263	314	5	257	1
2008	213	52	161	31	3	11	206	259	3	203	1
2009	182	55	127	28	3	10	168	222	2	164	2
endringar											
1999-2008	36	26	10	17	2	7	35	62	3	33	1
2008-2009	-31	3	-34	-3	0	-1	-38	-37	-1	-39	1
1999-2009	5	29	-24	14	2	6	-3	25	2	-6	2
1999-2008	20 %	100 %	7 %	121 %	200 %	175 %	20 %	31 %		19 %	
2008-2009	-15 %	6 %	-21 %	-10 %	0 %	-9 %	-18 %	-14 %	-33 %	-19 %	100 %
1999-2009	3 %	112 %	-16 %	100 %	200 %	150 %	-2 %	13 %		-4 %	

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010

Tabell V15

Italienske overnattingar i norske reiselivsanlegg 1999-2009 (1000 ovn)

	"Business"		Ferie- og fritidsovernattingar					Total	Sesongdelte ferie og fritidsovernattingar**		
	Hotell i alt	Hotell	Hotell	Camping	Hyttegrend*	Vandrarheim	Ferovn i alt	Overn i alt	Vinter	Sommar	Haust
1999	144	31	113	46	2	8	169	200	3	165	0
2000	144	32	111	41	2	9	163	196	2	160	0
2001	122	35	87	41	2	6	137	172	1	135	0
2002	130	43	87	44	2	7	140	183	2	137	0
2003	142	45	97	46	3	7	153	199	1	151	0
2004	146	50	97	48	2	8	154	204	1	153	0
2005	142	51	91	44	1	8	144	196	1	141	2
2006	164	57	107	46	2	8	163	220	3	157	4
2007	165	57	108	53	4	7	172	228	3	167	2
2008	139	54	85	46	4	6	141	195	3	136	2
2009	157	59	99	43	4	8	153	212	2	149	3
endringar											
1999-2008	-5	23	-28	0	2	-2	-28	-5	0	-29	2
2008-2009	18	5	14	-3	0	2	12	17	-1	13	1
1999-2009	13	28	-14	-3	2	0	-16	12	-1	-16	3
1999-2008	-3 %	74 %	-25 %	0 %	100 %	-25 %	-17 %	-3 %	0 %	-18 %	
2008-2009	13 %	9 %	16 %	-7 %	0 %	33 %	9 %	9 %	-33 %	10 %	
1999-2009	9 %	90 %	-12 %	-7 %	100 %	0 %	-9 %	6 %	-33 %	-10 %	

* Hyttedøger = 4,5 overnattingar i heile perioden

** Sesong: Vinter: januar-april/ Sommar: mai-september/ Haust: oktober-desember

Kjelde: Statistisk Sentralbyrå, Statistikkbanken. Bearbeiding: Rolf Dahl, HSF, feb 2010